

მეცხეობა

№ 9.

გაზეთის ფასი: ერთი წლისა გაგზავნით და გაუგზავნელად — ხუთი მანეთი, ნახევარი წლისა — სამი მანეთი.

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაგზავნა შეიძლება რედაქციაში, ამ აღრესით: გაზეთის „მეცხეობის“ რედაქციაში, დაბა შოთაწაძის. *Во мѣстечко Копунаш. Во редакцію „Мѣхемси“ (Пастырѣ).*

განცხადება მიიღება გაზეთში დასაბეჭდად ზომიერ ფასით. მიიღება აგრეთვე დაბეჭდილი განცხადებების — დარიგება გაზეთთან.

რედაქცია იმყოფება დაბა შოთაწაძის რედაქტორის საკუთარ სახლში.

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქმნებიან გამოგზავნილი დასაბეჭდად, უთუოდ ვრცელად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთან ხელ მოწერილი და თუ ავტორთა თავის ვინაობის გამოცხადება არა სურსთ, რედაქცია არ გამოაცხადებს მათ.

ავტორთაგან გამოგზავნილი სტატიები, შენიშვნები და კორესპონდენციები შეიძლება ხან-დისხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდონ. სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაუბრუნოს.

სტატიები, კორესპონდენციები და შენიშვნები რუსულ ენაზედ დაწერილიც მიიღებიან და თარგმანით დაიბეჭდებიან.

შინაარსი: არა ოფიციალური ნაწილი. უმეტესი წმისკლურება. — ქრისტიანობის გავრცელება საქართველოში II. — გორის ხსენიერება სამსწავლებლო მანათის სადგურტატოთ დაყოფა. — სკანეთიდან I. — სკანეთიდან II. — დღეობა მალაქიძეში. — სხვა-სხვა ამბები და შენიშვნები. — ქვემოთაქების აღდგენების გამო. — სწავლა და მმართველობა მრისტიანობრივ სარწმუნოებასა და კეთილ ზნეობაზე. შესხმა საქართველოს კქსარ-ხოსის არსიებისკომპონის ზეგლეს მიერ, თქმული სენატორის სტაროსელსკის წესის აგებაზე. — მომდგურება ქრისტეს შობის დღეს, თქმული მდ. ი. გამრეკელოვის მიერ. — ლექსები: ჩემი ღოგვა. — წმიდა ნინა — განცხადებანი.

არა ოფიციალური ნაწილი.

შპეციალური წამყვანობა.

ჩველ დროში არაგის შეეძლო ისე თავისუფლად წერა და ლაპარაკი. სამღვდლო წოდებაზე, როგორც ეს დღეს თითქმის ყველას დაუბრკოლებლად შეუძლია. ჯერეთ ცოტა გაკერით დაიწყეს ამ წოდებაზე ლაპარაკი და წერა, მაგრამ ამ ბოლო დროს — აშკარად და მოურიდლად. რასაკვირველია, არც ერთ წოდებას არ უნდა მიაჩნდეს საწყენათ მათზე წერა და ლაპარაკი, თუ ეს ნაწერები ყურადღებას დაიმსახურებენ. მაგრამ ის არის სამწუხარო, რომ ზოგიერთები ისეთ რამე უსაფუძვლოს სწერენ, რომლის მსგავსი სრულებით არაფერია.

სამძღვარ გარეთ, დასავლეთ ევროპაში, დიდი ხნადამ არის აღძრული წერა და ბასი მათ სამღვდ-

ლო წოდებაზე. ძრავალი რომანებით და მოთხრობებით არის გამოხატული დასავლეთი ევროპის სამღვდლო წოდების მდგომარეობა, მოქმედება და საქციელი. „პლერიკალიზმი“, აი საშიშარი სახელი, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლა ზოგიერთთა დიდად სასარგებლოდ მიაჩნიათ ხალხთა კეთილ დღეობისათვის. მართლა, დასავლეთ ევროპაში სამღვდლო წოდებას დანარჩენ ხალხზე დიდი გავლენა ჰქონდა და აქვს დღესაც. რამდენად სასარგებლო იყო და არის ეს სამღვდლო წოდების გავლენა დანარჩენ ხალხთა კეთილ-დღეობისათვის, ჯერეთ კიდევ გარდაწყვეტით არ შეიძლება კაცმა სთქვას რამე.

მაგრამ დასავლეთი ევროპის ხალხს ბევრი რამ ახსოვს სამღვდლო წოდების ისტორიული ცხოვრებიდან, რომელსაც დღესაც ვერ შერიგებია იგივე კლერიკალურ მიმართულებას ისინი რაცხენ ეხლანდელი ხალხის წყობილებისათვის მგენებლად. ამისათვის სამძღვარ გარეთის საერო წოდების ყურანდ-

გაზეთებში თითქმის ნიადაგ წერა არის აღძრული ამ კლერიკალიზმობის წინააღმდეგ.

ზოგიერთი რუსის მწერლებიც, რომელნიც ყველაფერში ბაძენ დასავლეთის ევროპიის მწერლებს, ხშირად აღძრენ ხოლმე ჩვენ მართლ-მადიდებელ სამღვდლოებზე წერას. იმათაც რუსეთის სახელმწიფოს სამღვდლოება სამძღვარ გარეთ სამღვდლო წოდებად ეხევენ და მოჰყვებიან ბაასობას მათ „უსარგებლობაზე“ ამ ბატონებს ყველაფერში ეტყობათ, უცოდინარობა ჩვენი სასულიერო წოდების ისტორიისა; მათ არ იციან ჩვენი სამღვდლოების ღვაწლი, რომელიც მათ მიუძღვის მამულის წინაშე; მათ არ იციან რით განიზრევა მართლ-მადიდებელთა სამღვდლოება ფრანგთა სამღვდლოებათაგან.

ჩვენშიაც, სამწუხაროდ, მრავალი არიან იმისთანა პირები, რომელნიც ზოგიერთ რუსის მწერლებს უმეტრად ბაძენ და მოჰყვებიან ჩვენი სამღვდლოების არა სასარგებლო მიმართულებაზე წერას. ბაასობენ, სწერენ ჩვენი სამღვდლოებაზე, მაგრამ არ იციან, სამწუხაროდ, სამღვდლოების დანიშნულება. ამათაც კარგად ჯერეთ კიდევ ვერ გაუგიათ, თუ რა განსხვავება არის ჩვენ და სამძღვარ გარეთ, ფრანგთა სამღვდლო წოდებათა შორის. არ შეუტყვიან ჯერეთ მათ, რომ ჩვენს ხალხსა და სამღვდლო წოდებათა შორის არის ისეთი კავშირი, რომელსაც ძნელათ ნახათ სხვა ხალხთა და სამღვდლოთა შორის. არ ყოფილა ისეთი დრო არასოდეს, რომ ხალხის უბედურებაში და ბედნიერებაში მონაწილე არ ყოფილიყო სამღვდლოება: მტერზე პირველად ის მიდიოდა; ის იყო ყველაფერში წინამძღოლელი, დამრიგებელი და მასწავლებელი...

სამძღვარ გარეთ საერო წოდების ქურთალ-გაზეთებში ერთი უშველებელი წერა გამართეს იმის თაობაზე, რომ სასულიერო წოდებისთვის ფეხი ამოეკვეთინებიათ პირველ დაწყებით სასწავლებლებში. შეიქნა რუსეთში ლაპარაკი საეკლესიო სამრევლო სკოლების გახსნაზე. იქაც გამოუჩნდნენ მოწინააღმდეგენი საეკლესიო სამრევლო სკოლებს. რუსების წახედვით ჩვენშიც გამოჩნდნენ ზოგიერთები, რომელთაც არ სურს, რომ სამრევლო სკოლები გაიხსნას!..

ესე, ხშირად ვხედავთ ჩვენ ჩვენშიც უმეტარ წახედურობას. ეს წახედურები სხვისი სათვალეებით იხედებიან და ნაცულად სარგებლობისა ზარალი მოაქვს საზოგადო საქმისათვის. წაბაძე და წახედვა, კარგი დაგეგმართოს, კარგი საქმეა, მაგრამ უმეტარი წაბაძე ხშირად მაყრებელია.

ქრისტიანობის გავრცელება საქართველოში.

II.

საუკუნოდ ქრისტიანობის დამყარება საქართველოში ეკუთვნის მოციქულთა სწორს ნინასა. ეს იყო ნათესავი მთავარ მოწამის ბიორგისა, ასული ენმე მთავრის ბაბულისა და მეთულისა მისისა სასანასი, იერუსალიმის პატრიარქის იობენალის დისწულისა. ტომობით კაბადოკიელი *). მისი მშობლები იყვნენ უშვილონი და ვითარცა იოაკიმე და ანნა, აბრაამი და სარა, ზაქარია და ელისაბედი ევედრებოდნენ იმერთსა, რათა დაეხსნა იგინი ბერწობისაგან და მიეცა შვილი, რომელსაც შესწირავდნენ ოფალსა მსახურებად. მართლაც, როდესაც მიეცათ ნინო, დედამან მისმან აღთქმისა მებრ აღზარდა იგი გლახაკთა მსახურებაში. ოდეს ნინო შეიქმნა 12 წლისა, იმის მშობლებმა განჰყიდეს თვისი სარჩო-საბადებელი და გაემგზავრნენ იერუსალიმს. აქ დიდხანს აღარ ყოფილან ერთად. ზაბულონი ბერად შემდგარა და მიუძღრათა იორდანის მხარეს კაცთა ევლურთა გასანათლებად; სოსანა იერუსალიმის პატრიარქს დაუნიშნავს გლახაკთა დედა-კაცთა სანუგეშებლად და გასანათლებლად; მცირე წლოვანი ნინო ანუ ნინა **) კი დაშთენილა ტაძარში ბეთლემელ ქალ სარასთან, რომელსაც 2 წლის განმავლობაში განუმტკიცებია იგი ჭრისტეს სჯულის სწავლებაში. ამის შემდეგ იერუსალიმში მოსულა ერთი სასახლის დედა-კაცი და გაუერცლებია ხმა, რომ იმპერატორის ძონსტანცი ძლორის ცოლს ელენეს ჰსურსო ქრისტიანობის მიღება. ნინას დიდის სიხარულით გამოუტყდადებია

*) წარჩინებული ჩვენი დ. ი. ჩუბინაშვილი, პროფესორად ნაყოფი, თავის სტატიაში „ეკონოგრაფიულ განხილვა ძველთა და ახლთა კაბადოკიის ან ჭანეთის მკვიდრთა მოსახლეობა“ ამტკიცებს ძველი მწერლების დახმარებით, რომ მთელი კაბადოკია დასახლებული იყო ქართველთა ტომისაგან, ესე იგი მგერელთა და ჭანელთაგან. როგორც წმიდა გიორგი, ისე წმ. ნინო და 13 წმიდანი ამათ შემდეგ იყვნენ ქართველნი და როგორც ყველა კაბადოკიელებმა, ისე ამათაც იცოდნენ ქართული ენა.

**) ნინო, ნინა, ნუნე, ნონე, ერთი და იგივე სახელწოდებაა. ამსახელით, ზოგიერთი მწერლების სიტყვით, მისირიაში (ეგვიპტე) და სხვაგან იწოდებოდნენ მოლოზანნი. ხოლო შემდეგში ქრისტიანობამ საერთო სახელად ჰქმნა. წმ. ნინას მრავალნი მწერალნი ჰყადახნ „ტყვედ“ „ხოლო ჩვენს მატანში არ არის მოხსენებული, რომ იგი ყოფილიყო ტყვე. — ვერემ პერი ქრთველი ათონელი მე X საუკუნეში დაწერილებით განმარტებს ნინოს სახელ-წოდებას (3. იოსელიანი).

თავისი სურვილი დედოფლის მოქცევისათვის და პატრიარქის ნება-ყოფლობით და კუთხეებით გამგზავრებულია ახალ რომში, ანუ მონსტანტინოპოლის. აქ, დედათ მონასტერში, სცხოვრობდნენ 50-ი მოლოზანნი და მათ შორის ეილატ დედოფალი რიფსიმე და მისი დედა — მძუძე ზაიანე. ნინას აქ ამათთან ერთად დაუყვია 2 წელიწადი და ნათელ უცია რიფსიმე და ზაიანესათვის და 50-თა სულთათვის. რიფსიმე ყოფილა მეტად მშვენიერი და იმპერატორს ღიოკლეთიანეს მოუსურვებია მისი ცოლად შერთვა. მაშინ ყველა ქალებს თავ-ზარ დასცემიათ და აქეთ იქით დაფანტულან. სხვათა შორის, წმ. ნინო, რიფსიმე და ზაიანეთი გამოპარულან მცირე აზიის ქალაქ ღვინში და თანამგზავრებთან ერთად დასახლებულა საწნახლის ტალავარში. მაგრამ აქაც მყუდროება ვერ მოუპოვნიათ. ღიოკლეთიანის ბრძანებით მიუგნია მათთვის სომხეთის მეფეს ტირდატს და იმპერატორობის ცოლობის უარ-ყოფისა გამო რიფსიმე, ზაიანე და მრავალნი სხვანი უწყალებია და მოუკლამს. ხოლო წმ. ნინო იქეთის განგებით იქვე მიმალულა. აქ უშემწეოდ დარჩენილ წმიდანს ბევრი ულოცნია და მხურვალედ ეცდებია მარიამ დედისათვის, რათა მან მისცეს ძალა და აღმოუჩინოს მფარველობა. აი, იქეთის-მშობელიც სიზმარში გამოცხადებია ნინოს და უთქვამს მისთვის: „გაემგზავრე ივერიაში, დაამკვიდრე იქ სახარება და მე ვიქნები შენი შემწე“. მერე მარიამ დედას ვაზის ტოტების ჯვარი გადუცია ნინასთვის და უთქვამს: „ეს იქნება შენი შემწე და მფარველი ყოველს გაჰქრებაში, ყოველი ხილული და უხილავი მტრების წინააღმდეგ. ძალითა მისითა დაამყარებ იქა სიტყვასა ძისა ჩემისასა, ოფლისა ჩენისასა შესა ჭრისტესსა.“*) მყის წმიდანს გამოღვიძებია და თავის ხელში უნახავს სწორეთ ის ჯვარი **). რომელიც ძილში მყოფობის დროს მისცა მას დედამან იქეთისმან. ნინოს მეტად გახარება ეს სასწაული, შეუკრავს ეს ჯვარი თავისი თმებით და გამოგზავრებულია საქართველოსკენ. ბევრი უელია იმას და მოსულა მრბანთამდე, სადაც „დაუზამთრია გარემოცული

*) ზოგნი უარ ჰყოფენ ვაზის ჯვრის მიცემას ნინასთვის და ამბობენ: „სხვა ესმა (ნინას) ზეგარდაშო, რომელ ეტყოდა: ვითარმედ ესრეთ იყოს შენიცა წარუყვანებათ სასუფეველად წინაშე ღვთისა უამსა. მას, ოდეს ეგებ ეკად, რომელ არს გარემო შესხა ყოველნივე იქმნეს გარდის ფურცელ სუნნელი, არამედ აღსდგე და ეიდოდე ჩრდილოდ კერძო, სადა იგი ფრიად არს სამკადი და მუშაჲ ყოვლად არა“.

**) დაწვდილებითი ცნობები ამ ჯვარზე იხილეთ „მწიგნობრის“ მე. № 7-ში.

დიდის ქირით“. მაზაფხულზე ისევ გასდგომია გზას და ზაფხულს მისულა შანაკრის ტბამდის ჯაფახეთში. აქ მეთევზეებს მისთვის მიუციათ საქმელი და უსწავლებიათ მცხეთის გზა. მალე ნინო მტკვრის პირ-პირ მოსულა ქალაქ შრბნისამდის და აქედგან ღმერთების თაყვანის მცემლობთან და ეპყრებთან ერთად გამგზავრებულია მცხეთას და აქ შესდგომია წარმართ ქართველთა მოქცევას და ქეშმარიტების ნათელით ხალხის განათვლის საქმეს. მაგრამ, მინამ ვიტყოდეთ იმაზედ, თუ როგორ შეუდგა ის ამ მეტად მძიმე მოვალეობის აღსრულებას, თვალი უნდა გადავაფლოთ საზოგადოდ ხალხოსნობის და კერძოდ საქართველოს სარწმუნოებრივ მდგომარეობას და აგრეთვე ქრისტიანობის დამკვიდრებას და გამარჯვებას მსოფლიოში, ვიდრე წმ. ნინოს მოღვაწეობამდის ჩვენ ქვეყანაში.

ხალხნი გამრავლდნენ, განიბნენ მთელს მსოფლიოში, განუსაკუთრდათ მათ ენანი და დაუწყეს მსახურება მზესა, მთვარესა, ვარსკვლავთა, ცხოველთა, წყალს და სხვ., მაგრამ ესეც არ იქმარეს: ოქრო ვერცხლისაგან ჩამოასხეს სახენი (კერპნი) თვისთა ღმერთთა, დასდგეს იგინი ტაზრებში *) და დაუწყეს მათ ეცდრება ანუ მსახურება და მოუტანდნენ ხოლმე შესაწირავად, სხვათა შორის, ძეთა კაცთასა. მართველნიც, როგორც ნოეს შვილის-შვილის შვილთაგან ქართლოსისაგან წარმომდგარნი, არ იყვნენ მოკლებულნი კერპთ მსახურებასა. ძველის დროიდგან იგინი დასახლდნენ პარატის და ძაგასიონის მთების შუა, დაიწყეს მეურნეობა, მუშაკობა და თაყვანის ცემა მრავალთა ღმერთთა. პირველად იგინი თაყვანსა სცემდნენ მართლოსის საფლავსა, რომელიც იყო არმაზში, მცხეთის ახლო გორაზე, მემრე აქვე სხვა და სხვა დროს და აგრეთვე მრავალთა მალალთა მთების წვეროებზე დასდგეს კერპნი და ესადნენ მათ. შპირველესნი ღმერთნი ქართველთა იყვნენ: არმაზი, ზადენი, ბოჩი, ბაი, ბაცი, პნიანი და ღანიანი. ბატონიშვილი მიეიმურაზ თავის ისტორიაში (გვერ. 51) ასრე აღწერს კერპსა ბოჩოსა: „ესხნეს შვიდნი ხელნი, რომლითაცა ხელმწიფებდა თვითეულითა ხელითა, თვითეულითა უმაღლესთა მათ ყოველთა სხვათა მწვერვალთაგან შეიღთა მწვერვალთა კაცკასიისათა და თვითეულსა ხელსა მისსა აქედა

*) ის. დაბადება XI, 1—9. ბაბილონის გოდოლის აშენება, ენების შერევა ანუ იაფეტის, სიმის და ქანის ჩამომავალთა ჩრდილოეთისკენ, დასავლეთისკენ და სამხრეთისკენ გადასახლება და მრავალთა განსაკუთრებულთა ენათა და ტომთა წარმოდგომა ეკუთვნის 3247 — 2716 წწ. ქრისტეს დაბადების უწინარეს.

თვითო ფერი ზეგონი: მოფენად სარგებლობისა, წყალობისა გინა რისხვისა“.

ჭერაგებს, როგორც ყველგან, ისე ჩვენში, ჰყვანდათ თვისნი მსახურნი ქურუმნი, ანუ მღვდელნი, რომელთაც იცნობდნენ ქურუმებად. ჰოვდენი ერთ კმარაშენი მოუტანდნენ ხოლმე თავის ღმერთებსა მსხვერპლად: სუნნელოვან ყვავილებსა, რძესა, მაწონსა, ნაღებსა, თაფლსა, კარაქსა, ყველსა, ოქროსა, ვერცხლსა და სხვ. ყოველი შემოწირული კერპათვის ქურუმთ უნდა გაეყოთ სამ ნაწილად: პირველი ნაწილი ერგებოდა ქურუმთა; მეორე ნაწილს დასდებდნენ ხოლმე ერთ სასტუმრო ოთახში და ყოველნი ღარიბ-ღატაკნი მლოცველნი მივიდოდნენ, შეეკეთოდნენ, იშვებდნენ, ილხენდნენ და მერმე მიიქცევდნენ სახლთა თვისთა; მესამე ნაწილს დაუარიგებდნენ ხოლმე ტყვეთა, პყრობილთა და დაერდომილთა. ხოლო ყველა ის, რაც იყო ძვირფასეული (ოქრო, ვერცხლი, რვალი და სხვ.), ეკუთვნოდა ტაძარსა და ვერავინ დასაკუთრებდა. *)

შენიარად ყოველს ხალხს ჰყვანდა თვისნი ნივთიერი ღმერთნი და აქედან თვისი კერპთ-მსახურება, ბომონნი და ჰყვანდათ ქურუმნი. ჰველაზე უფრო ბევრი ღმერთნი ჰყვანდათ ბერძენთ, მისირელთ, რომელთა და სხვა და სხვა. ზოგი თაყვანსა სცემდა კატასა (მისირელნი), ზოგი ღორსა, ზოგი თხასა და სხვა-და-სხვა. ამ მდგომარეობაში იყო სარწმუნოება ყველა ხალხებში, ვიდრე ჰრისტეს მოხელამდე. ხოლო ჰრისტეს სწავლამ მოახდინა დიდი რელიგიური ცვლილება ხალხობის რწმენაში. მრავალგან შეიგნეს მისი კაცის არსების გამაღაცებელი და გამაფაქიზებელი სარწმუნოება, დათრგუნეს ბომონნი, კერპნი და მათ აღვილს აღუშენეს ტაძრები ერთ-არსსა იმერთსა ჩვენსა. მაგრამ ქრისტიანობის საბოლოო გამარჯვება წარმართობაზე იწყობა IV საუკუნის დასაწყისიდან. 313 წელს რომის მძლავრმა იმპერატორმა კონსტანტინემ ნება დართო თვისთა ქვეშევრდომთა უშიშრად აღდარებათ ჰრისტე იმერთი. ამნაირმა ქრისტიანობის წასარჩლებამ იმპერატორის მხრივ,

*) იხილე „ისტ. დაარს. ივერიისა, ე. ი. გიორგისა, რომელ არს სრულიად საქართ.“ ქმნილი საქართ. მეათეამ. მეფ. გიორგის ძის თეიმურაზისაგან. გამოც. ს.-პეტერბურგში. 1848 წელსა. თუმცა თეიმურაზი არ იხსენიებს იმას, რომ ქართველებს შესაწირავად მოჰყვანდათ თვისნი რჩეილი ყრმანიც და პირიქით უარ ჰყოფს ამ გვარს მსხვერპლს, მაგრამ სხვა მწერალნი დარწმუნებით ამბობენ, რომ, ვითომ, ქართველებს მართლაც სცოდნოდათ ყრმების შესწირვა ღმერთთათვის და რომ მეფე რეგ. 200 წლებში ქრისტესით აღუკმაღალეს ეს უგუნური ჩვეულება.

ქრისტიანთა წრენი, საზოგადოებანი და ტაძარნი განამრავლა, მაგრამ ქრისტიანობა უმეტესად განმტკიცდა ხალხობისაში მაშინ, როდესაც კონსტანტინეს დედამ, მოციქულთა სწორმა მღვდელმ, იოანე სწორეთის ჯვარი, რომელზედაც შემსკვალული იყო ჰა-ცხოვარი ჩვენი. მალე მთელს საბერძნეთს, მცირე აზიას, რომს და გარემოთა ხმელთა-შუა ზღვისათა მოედო ქრისტიანობა. ჰველგან ითრგუნებოდნენ კერპნი და შენდებოდნენ ეკლესიანი და ტაძარნი. *) ამის შემდეგ საქართველოს ერსაც დიდხანს აღარ დაუყვია ურწმუნოებაში: სულ ხუთი წელიწადი, ესე იგი 313 წ. 318 წლამდე. სწორეთ ამ დროს საქართველოს მეფედ იყო მირიანი.

265 წელში ჰრისტეს აქეთ შარანოზიანთა — ნებროთიანთა და არშაკუნიანთა უკანასკნელი წარმომადგენელი ასფაგური მოკლდა. მას დარჩა მხოლოდ ერთი ასული. მაეჟან სპასალარმა ყველა ქართველ ერისთავებს და წარჩინებულთ მოუყარა თავი მცხეთაში სათბობიოდ იმის შესახებ, თუ ვინ დასვენ მეფედ საქართველოსა. ამ კრებას მაეჟანმა მოახსენა: „მოიკლა სპარსთაგან დიდი მეფე სომხეთისა; დაპყრობილ იქმნა: პართია, სირია, მიდია და იდილია რომი; სპარსთა მეფის ვანზრახვა არის შთანთქმის მთელი ჩვენი ქვეყანა, დარჩენილი ობლად და არავინ არის ჩვენში იმისი წინააღმდეგობა; გამოვთხოვოთ სპარსთა მეფეს საკუთარი ვაჟი ჩვენ მეფედ და შევეცნოთ, რომ შერთოს იმას ცოლად ასული ასფაგურისა იმ პირობით, რომ იმისმა შეიღმა აღიაროს სჯული ჩვენი და აღიაროს ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობა...“ მოხსენებული მეფე სპარსთა იყო მასრე ანუ ხოსრო სასანიდი, რომელიც ის-ის იყო ასულიყო სპარსეთის ტახტზე. მასრემ წამოიყვანა საქართველოში თვისი ვაჟი, 7 წლის მირიანი, ნაშობი ხევისა, შერთო ცოლად ასული ასფაგურ მეფისა, დაუმორჩილა მას საქართველო, რანი, მოვანა, პერეთი, სომხეთი და ყოველნი მთიულნი ძავეკასიისანი და უბრძანა მირიანს და იმის ლაღას მირიანოზს, რათა ებრძოლონ ხაზართა. მირიანს

*) ქრისტიანობის გამარჯვებისათვის არა მცირედი ღვაწლი მიუძღვით შემდეგთა გამოჩენილთა მეორე და მესამე საუუენებში მქადაგებელთა, რომელთაც ღირსეულად განაგრძეს მოციქულებისაგან დაწესებული საქმე: რომის ეპისკოპოს კლიმენტოსს, შპერობილის ტროიანესაგან კიმერიოს ბოსფორში. ამან შავის ზღვის პირებზე ააშენა 70 ეკლესიანი, ამათგან ერთი კოლხი დაში; ეგნატეს, ანტიოქის ეპისკოპოს; იესტინე სამარიელს; პოლიკარპს სმირნის ეპისკოპოს, ირინეს, ლიონის ეპისკოპოს; კიპრიანს კართაგენიისა და სხ. (ისტ. საქართველ. თავ. ს. ბარატოვისა, ნაწილი II და III გვერ. 7).

უბრძანა ყოფილიყო ორსავე სჯულსა-ზედა: „მამათა ჩვენთა ცეცხლის მსახურებასა და თქვენთა (ქართველთა) კერპთასა“. დაუტოვა თვისსა ძესა 40,000 მხედარი და წარვიდა სპარსეთად.

ბერძენი წიგნების მიხედვით დიდად შეიყვარა ქართველნი, ისწავლა ქართული ენა, ზნე, ჩვეულებანი, „შეამეო კერპნი და ბორონნი და კეთილად იპყრა ქურუმნი“. 15-ტი წლისას მოუკვდა მეუღლე და „მოიყვანა მეორე ცოლი საბერძნეთით — პონტიით, ასული შლიოტარისა „ნანა“.

ამ მდგომარეობაში იყო საქართველო, როდესაც მცხეთაში, როგორც უკვე ვთქვით, შემოვიდა წმ. ნინო. *) იმ დღეს, როდესაც ნინო შემოვიდა მცხეთაში, იყო არმაზის და ზადენის დღეობა (6 აგვისტოს). მეფე, დედოფალი ნანა, ერთი მრავალი, ჩაცმულნი ფერად-ფერად, აღიოდნენ არმაზის გორაზე ღმერთების თაყვანის საცემლად. წმ. ნინაც ავიდა და ნანა მდგომარე კაცი ერთი სპილენძისა, რომელსა ეცა ტანსა მისა ჯაჭვი ოქროსა და თავსა მისა ჩაფხუტი ოქროსა, სამხრენი და თვალნი მისნი იყვნენ ზურმუხტისა და ბიკრიტისანი და ეპყრა ხმალი ხელსა მისსა ელვარე და ბრწყინვალე... და კვლად მარჯვენით მისსა სხვა კერპი, სახითა კაცისათა მდგომარე, სახელი მისი ბაც და მარცხენით მისსა უდგა კაცი ვეცხლისა და სახელი მისი ბაბი. შევლანი თაყვანსა სცემდნენ ამ ღმერთებსა. ამის მხილველი ნინო შეძრწუნდა და შევედრა იმერთსა, რათა სასწაულებრივ განებნია გუნდი ესე უმეტართა. მერღება წმიდანისა შესმენილ იქმნა. ასტყდა საშინელი ქარიშხალი, ქუზილი, მოვიდა საშინელი წვიმა; ხალხი სწრაფად გაიფანტა ქალაქისკენ და სოფლებისკენ; სეტყვამ შემუსრა კერპნი, რომელნიც შთაიბნივნენ კლდეთა ნაპრალოთა მათ შინა. მეორე დღეს რომ წარმართთა ევლარ იხილეს თვისნი ღმერთნი,

*) ექვს გარეშე ის ფაქტი, რომ წმ. ნინო უმაწვილობითვე იყო ქრისტიანობის დიდი მორწმუნე მედრეუელი, მით უმეტეს, რომ მისი სამშობლო იყო კაპადოკია, რომელშიც პირველ საუკუნეში ქრისტეს შობიდან იყვნენ მრავალნი ქრისტიანნი; მესამე და მეოთხე საუკუნეებში კი აქ არ იშვებოდა არც ერთი კერპთ-მსახური. ამ დროს აქ იყო 50 საეპისკოპოსო საეპარქიო ანუ ეპარქია: კესარიისა, ნისისა, თერმისა, ტიანისა, ციხისტარისა, ნაზიანზისა, მელიტინესი და კომანისა და სხ. ჩინებული მღვდელ-მთავარი ამ ადგილისანი იყვნენ: წმ. გრიგოლი თავმატ. პასილი კესარიელი, გრიგორ ნისელი და სხ. მრავალნი სახელი გათქმულნი და ჩინებული მწერალნი (იხ. ვაღიშის ისტ. კაპადოკიისა, სტრაპონი, წიგნი 12, § 3 სტატიაში დ. ი. ჩუბინაშვილისა, ეტნოგრაფ. განხილვა ქველთა და ახალთა კაპადოკიის ან ქანეთის მკვიდრთა მოსახლეობა.

მიზეზად უბედურებისა სცნეს რომელიმე ღმერთი, განრისხებული მათზე.

ახლავე დღეს წავიდა ნინო მცხეთაში; აქ მეფის ბაღის ახლოს გაიკეთა მაყვლის ქოხი, შიგ დასვენა ვაზის ჯვარი, დაიწყო ღოცვა და ქადაგება. პირველად მან მოაქცია ჭრისტეს სჯულზე ურჩის მღვდელი აბიათარი და ასული მისი სიდონია და სხვანი ექვსნი კაცი; აგრეთვე განუყურნა მეფეს დიდი ხნის სწული მეუღლე-ნანა. ამ ნაირად ქადაგებდა ნინო ჭრისტეს სჯულსა 3 წლის განმავლობაში და ბოლოს 318 წელსა მისმა სწავლა-ქადაგებამ მირიანიც შეიპყრო და მანაც ისურვა ქრისტიანობის მიღება. წმ. ნინოს რჩევით მეფემ იმერატორს მოსტანტინეს აცნობა თვისი გადაწყვეტილება და სთხოვა ღვდლები და ეპისკოპოსი. იმერატორი და დედა მისი მღენე აღიესნენ სიხარულითა დიდითა, წარმოუგზავნეს მეფეს ეპისკოპოზი მსტატე, მღვდელნი მისთანა და აგრეთვე ნაწილი ძეგლისა ცხოველ-მყოფელისა, ესე იგი ფიცარნი, რომელსა ზედა ფერხნი იღვლისა შესოსი დამკვალეს ურჩათა, აგრეთვე ერთი ლურსმანთავანი, რომლითაც გაკრული იყო ჭრისტე და ხატები: ჰაცხოვრისა და მცხეთის-მშობლისა მარიამისა. რამწამ სამღვდლო პირთა მოაწიეს მცხეთას, მეფე მირიანმა შეჰყარა თვისნი ქვემეგრდომნი და მტკვარში მოიწათლა. შრიათაგან გაიწათლნენ მხოლოდ 50 პირნი, ჩამომავალნი ავახაკის ბარაბასი, რომელთაც ამის გამო მეფემ უბოძა დაბა ციხე-დიდი. ააშენა მცხეთაში ეკლესია და დასდგა რამდენიმე ჯვარი ხალხის თაყვანის საცემლად.

მოსე ჯანაშვილი.

გორის სასულიერო სამასწავლებლო მაზრის დაქოჟა საღმრთაბო განყოფილებათ.

1882 წლის ნოემბრის თვეში მომხდარს ეპარქიულ კრებაზე, ქალაქ თბილისში, მისმა მაღალ შოველად უსამღვდელოესობამ, საქართველოს მქსარხოსმა პავლემ, მისცა წინადადება სამღვდელოებას, რომ ეპარქიის ყველა სასულიერო სამასწავლებლო მაზრები დაეყოთ ათ-ათ კრებულათ და თვითვეულ ამ-გვარ განყოფილებაში დაენიშნა საშუალო პრიხოდები სამასწავლებლო მაზრულ და საეპარქიო კრებებზედ წარსავზენ დეპუტატთა აღმოსარჩევადგილებად. ამ თხოვნის აღსრულება სამჯობი-

ნარო არისო, განმარტა თვით მისმა მაღალ შოვლად შსამღვდელოესობამ, პირველად იმისათვის, რომ ყველა სამასწავლებლო მაზრებიდან კრებებზედ გამოცხადდება მუდამ ერთი და იგივე დეპუტატთა რიცხვი; და მეორეთ იმისათვის, რომ ამ გვარად ამორჩეულ დეპუტატთა, როგორც თავიანთ განყოფილებებში ერთი-ერთმანეთზედ დაახლოებულ ეკკლესიათა მდგომარეობა, მათი სიმდიდრე და სიღარიბე, აგრეთვე ამ ეკკლესიის კრებულთა შეძლებაც და შეუძლებლობაც უფრო კარგათ ეცოდინებათ და ამ გვარი ცნობები ბევრჯელ ფრიად საჭირონი არიან ხოლმე კრებებზედო. ეს კეთილი აზრი კრებამ მიიღო და მაშინვე შეუდგა მის აღსრულებას. იმან ამ აზრის აღსასრულებლად დანიშნა საკუთარი კომისიები და მათ წევრებათ აღირჩია კეთილ-საიმედო, მცოდნე და გამოცდილნი პირნი, რომელნიც ვალდებულნი იყვნენ, რომ ეს საქმე ჩქარა და წესიერად აღსრულებიან. სხვათა შორისა ზორის სასულიერო სამასწავლებლო მაზრის ესრეთ დასაყოფად დანიშნა კომისია, რომლის წევრებად კრებამ აღირჩია ბლაღოჩინნი: დეკანოზი იოსებ სიმონოვი და ბრიგორი ღვინდოვი. ამათ დაჰყვეს ეს მაზრა და შეადგინეს ამ განყოფილებათა სია, რომელიც მისმა მაღალ შოვლად შსამღვდელოესობამ, საქართველოს მქსარხოსმა პავლემ, უკვე დაამტკიცა და ნამდვილი წარმოუგზავნა ბლაღოჩინს სიმონოვსა სახელმძღვანელოდ დეპუტატთა აღრჩევის დროსა. როგორც წინეთ ამბობდნენ, ბლაღოჩინთ მღვდელთ იოსებ სიმონოვსა და ბრიგორი ღვინდოვს ძალიან კარგათ ცოდნათ საზოგადოდ ზორის მაზრა და მასში მყოფი პრიხოდების და ეკკლესიების მდებარეობა. ამათ შემდგარ სიიდან სჩანს, რომ ზორის სასულიერო სამასწავლებლო მაზრა განიყოფება თხუთმეტ სადეპუტატოდ:

საფუძვლად მისის მაღალ შოვლად შსამღვდელოესობის, საქართველოს მქსარხოსის პავლეს, ჰაზრისა სასულიერო სამასწავლებლო მაზრების ესრეთ დანაწილებაზედ არის მიღებული სასულიერო სამასწავლებლო წესდებათა მე 21 მუხლი და ოქმიდენის სინოდის დადგინება, 13 — 20 დეკემბრიდან 1867 წ., რომლებითაც სამღვდელოებისაგან ითხოვება ათ კრებულზედ ერთი დეპუტატის აღრჩევა. ეს ხომ ასე იყო და ასეც არის, მაგრამ აქამდისინ ამ მოთხოვნის აღსრულება ძალიან ძნელი იყო ჩვენში, რადგან დეპუტატები ირჩეოდნენ ხოლმე საბლაღოჩინოებიდან და ყველა საბლაღოჩინოს კი ერთი და იგივე კრებულთა რიცხვი არ შეადგენს. საბლაღოჩინოთა უმეტეს ნაწილს შეადგენს თერთმეტი-

გან ვიდრე თერამეტ კრებულამდისინ და ყველა ესენი ერთნაირად არ ირჩეოდნენ თვის შორის დეპუტატთა: ზოგიერთა ამ საბლაღოჩინოების მღვდელნი ბევრჯელ საკმაოდ ხედავდნენ თითო დეპუტატის არჩევასა და ზოგჯერ კი იგივენი ორ-ორ დეპუტატს ირჩეოდნენ. ამის გამო კრებებზედ ხან მეტი იყო დეპუტატთა რიცხვი და ხან იმაზედ ნაკლები. ამ გვარ გარემოებას ხშირად ცუდი გავლენა ჰქონდა ხოლმე, რომელიმე კითხვების განხილვაზედ, რადგან ეს კითხვები ბოლოვდებოდნენ ხმის უმეტესობითა. მარდა ამისა ზოგ საბლაღოჩინოში ერთი პრიხოდი მეორეზე დაშორებულია 25, 26 და 28 ვერსზედ, ამ დაშორებულ პრიხოდების მღვდელთ არ შეეძლოთ საბლაღოჩინოს ყველა პრიხოდის ეკკლესიების და კრებულთა გარემოებების, მათი სიმდიდრის და სიღარიბის ცოდნა, რომლის გამოც ამ მღვდელთაგან დეპუტატებათ აღრჩეულნი პირნი ბევრჯელ მოკლებულნი იყვნენ ხოლმე საჭირო ცნობებსა კრებებზედ. ღვინდოვის შემდეგ კი, იმედია, რომ ყველა ამ უწყსობათა ბოლო მოვლებათ და ამისათვისაც სასულიერო სამასწავლებლო მაზრათა აწინდელი დანაწილება უნდა ჩათვალოს სასწავლებელთა კეთილ წარსამატებელ საშუალებათ.

ქმ საქმეში ერთი რამა რჩება გაუგებარი ჩვენთვის: ზემო ხსენებულ სიას საქართველოს მქსარხოსის კანცელარია გარდმოცემს რა ბლაღოჩინს სიმონოვსა, 7 დეკემბრიდან 1883 წ. № 2207-თ, მოუწერს მას: „აწინდელი სია, დამტკიცებული მისის მაღალ შოვლად შსამღვდელოესობის საქართველოს მქსარხოსისაგან, წარიგზავნების ბლაღოჩინის იოსებ სიმონოვისადმი სახელმძღვანელოდ, რათა ამ სიით იხელმძღვანელებდნენ ხოლმე დეპუტატთა აღრჩევის დროსა, როგორათაც მაზრულ, აგრეთვე ეპარხიულ კრებებისათვის“. პირ-და-პირი და მხოლოდითი ჰაზრი ამ მოწერილობისა არის ისა, რომ მითი უნდა იხელმძღვანელოთ დეპუტატების არჩევის დროსა ე. ი. რომ ზორის სასულიერო სამასწავლებლო მაზრის თვითვეულ განყოფილებათა კრებულნი საკუთრათ უნდა აღირჩეოდნენ თვის შორის დეპუტატებსა. მაგრამ რა უნდა ითქვას შესახებ იმ განყოფილებათა, რომელთა კრებულთა რიცხვი არ შედიან თვით ბლაღოჩინები და ან რომელთაც შეადგენენ სხვა-და-სხვა საბლაღოჩინოებში მდებარე ეკკლესიების კრებულნი? ამ უკანასკნელთა ვინ უნდა აცნობოს ხოლმე დრო სამასწავლებლო მაზრულ ანუ ეპარქიულ კრებებისა, ვინ უნდა მოიწვიოს იგინი დანიშნულ ადგილებში დე-

პუტატების ამოსარჩევად და ან ვინ უნდა დაიცვას ხოლმე ჯეროვანი წესიერება ამ კრებაზე: თვით ბლაღოჩინებმა, თუ განყოფილებათა რომელთამე მღვდელთა. უკანასკნელ შემთხვევაში ამ მღვდელთა ვისგან უნდა მიეცეს ხოლმე განკარგულება: ბლაღოჩინებისაგან თუ თვით ექსარქოსისაგან? აი ეს არის ჩვენთვის გაუგებარი და ამასა ეთხოვთ ბლაღოჩინს დეკანოზ იოსებ სიმონოვსა, რომ ყველა ეს იკითხოს, ვისთანაც ჯერ იყოს, და ნამდვილი გვაცნობოს სამღვდელთაგან, ამავე გაზეთის შემწეობით.

ვაჟის მღვთის-მშობლის კვლევის მღვდელი
იოანე მახარობლიძე.

სვანეთიღამ.

I.

სამოქალაქო და სასულიერო უწყებამ კარგად იციან, რომ სვანეთისთანა დაცემული და ღარიბი მხარე და უგზოობით მიგდებული ადგილი ძალიან ძვირათ საღმრთო მოიპოვება. თუმცაღა შიშვალად უსამღვდლოესმა იმერეთის მისკოპოსმა ბაბრიელმა, რამოდენიმე-ჯერ აცნობა იმ ქრისტიანობის აღმადგინებელ საზოგადოების რჩევას ნაკლულეფანებანი სვანეთის ეკლესიებისა, მაგრამ მაინც არაფერი ეშველა. აქამომდე მღვდლებისთვისაც არ მიუქცევიათ ყურადღება. მთელს სვანეთში ერთს ეკლესიასაც ვერაინ ნახავს, რომ საკმაოდ ჰქონდეს მასალა და სამკაულნი წირვა-ლოცვისთვის საჭირონი. დაწესებული ყოფილა; ზედაშე და სეფისკერის ფასი ყოველს ეკლესიაზე და სანთელ-საკმეველი; შესამოსლები განათების დროს დაურიგებიათ. ჯერ ზედაშე-სეფისკერის ფასი მოუსპიათ სვანეთში, მერე სანთელ-საკმეველიც აღარ გამოგზავნეს. შესამოსელნი მეტად ძველნი, რომელნიც ეხლა სახმარებლად აღარ ვარგან, ს. ლატალის მღვდელმა ანალოგიის ძველი საფენი, გამოიკერა ფილონათ. მცირე ჯამაგირიდან ზედაშე-სეფისკერი და სანთელ-საკმეველი რომ ისაშუალონ მღვდლებმა, ისიც დიდია, რადგან სხვაგან არსად ხარჯვენ მღვდლები თავის საკუთრებას, როდესაც უფასოთაც შეუძლიათ ესეები იშოვონ. ხოლო შესამოსელი, ბარძიმ-ფეშხუმი და მისი მოწყობილებანი საიდან და რომელის საშუალებიდან იყიდოს მღვდლებმა სვანეთში? ბარძიმ-ფეშხუმიც არ გამოუგზავნიათ ზოგან. ძველ დამტრევეულს კალის ბარძიმ-ფეშხუმს ხმარობენ. რა

უნდა ჰქნას აქაურმა სამღვდლოებამ? სულიერად და ხორციელად დასჯილნი არიან!... დიდი სამადლოებლი კი იქნება, რომ ამაზედ განკარგულებას რამეს ინებებდეს, ვისიც რიგია. — ბოლგარიაში და საბერძნეთში იგზავნება მრავალი შეწირულებანი და ეხმარებიან ხალხს. აგერ გვერდზე გვაყავს ხალხი, რომელშიაც ქრისტიანობის გავრცელებას უნდა დაეხმარონ და მათ ყურადღებას არაინ აქცევს!..

II.

სვანეთი განიყოფება სამ ნაწილად, მრთი ნაწილი თავისუფალია; მეორე საბატონო და მესამე სადადიანო. თავისუფალი და საბატონო ზემო სვანეთი 11 სამამასახლისოა და სადადიანო 3 სამამასახლისო. ყველა შეადგენს 14 სამამასახლისოს. სვანეთში სულ 1787 კომლია და 13435 სულნი; ამათ აქეთ საკუთარი ენა. ზემო სვანეთის განათვლის დაწყებიდან თითქმის ნახევარი საუკუნო სრულდება. სადადიანო სვანეთში დიდი-ხანია ქრისტიანობა მიიღეს. საუბედუროთ, სვანეთში, სადაც ორიათასამდე მცხოვრებნი არიან, ერთი, სასწავლებელიც არ არის. 1871 წელში „ქრისტიანობის აღმადგინებელმა საზოგადოებამ“ გახსნა სასწავლებელი ს. მესტიაში და მასწავლებელიც გამოგზავნა. სანამ 10 მოსწავლე შეიკრიბებოდა, სასწავლებელი კიდევ დაიხურა. შეგირდები დარჩნენ პირ დაღებულნი. წასრულს წლებში ერთმა დოქტორმა რეიხმა 4000 მ. სკოპინის ბანკის ბილეთები ანდერძით შესწირა შკოლის საქმეს, მაგრამ, სვანეთის საუბედუროთ, სკოპინის ბანკი გაკოტრდა! რათ მოხდა ასე, რომ არც სახორციელო და არც სასულიერო მართებლობა არ ხსნის სვანეთში შკოლას? შუაგულს ზემო სვანეთში, ს. მესტიას, ადგილობით პრიხოდის მღვდელს ა. შურციკიძეს გაუხსნია თავის სადგომში პრიხოდის შკოლა! შეუკრებია 20 შარგიდი ორისავე სქესისა და დაუწყია სწავლება, მისის მეუფების იმერეთის მისკოპოსის ბაბრიელის ნებართვით. ამას წინეთ მე შევედი ამ შკოლაში; ჩემ შესვლაზე ამ შეგირდებმა იგალობეს რუსულათ მეუფეო ზეცათაო (Царю небесный). ხატისკენ პირჯვარი დაიწერეს და თავი დამიკრეს. მივიხედ-მოვიხედე, ერთ ხანს ვერ წარმოვიდგინე, თუ სად ვიყავი. შკოლაში ყველა ბავშვს აქვს საკუთარი საკითხავი სხვა-და-სხვა წიგნები, საწერლები, ახალი კალმის ტარები, საწერი ქაღალდები, პატარ პატარა გრეფილები, საწერი დაფები და სხვა-და-სხვა ნივთები.

მკითხველს მ. ჭურჭიკიძეს, თუ ეინ მისცა მას ეს წიგნები! მიპასუხა: „შემდგომ ეპისკოპოსის ნება-რთებისა მე წვედი თფილისში და ესთხოვე „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“ შემწეობა და ამ საზოგადოებამ მაჩუქა 20 დედა ენა, 10 ბუნების კარი, 20 პატარა დაფები თავის გრეფილობით და თვითონ ჩემთვის სხვა-და-სხვა საკითხავი წიგნები... ამასთანავე აღგილობითი პრისტავს უ. მარჯანოვს უნებებია შეწირვა ამ შკოლისათვის საწერლებისა, კალმებისა, საწერი ქაღალდისა და შკოლის პატარა ზარისა (ზარა ჯერეთ არ არის ნაყიდი). სტოლები, სკამები და კლასის დაფაც თვითონ მ. ჭურჭიკიძეს მოუხერხებია. თვითთვეულათ ვკითხე ამ შეგირდებს, რომელთაც კარგათ იციან წაკითხვა და წერაც. ნაჰეტურ ქართულათ. ღილათ ვისიამოვნე, ნამეტანი სიხარულით თვალები ცრემლებით ამევსო. ხატს სანთელი აუთთე და ჩემს პატარა შეგირდებს სამადლობელი პარაკლისი გარდუხადე და დარიგება მივეცი. — ჩემი სენანეთის თანა მგრძნობელ მასწავლებელს ღიდი მადლობა შევსწირე, რომ მას უკისრია ეს კეთილი საქმე. საზოგადოდ ვიტყვი: მ. ჭურჭიკიძემ ამ შემთხვევაში ღიდი საქმე უქნა სენანეთის მხარეს შკოლის გახსნით. შეკეთუ კეთილად განაგრძო მან ეს საქმე, ღირსია, რომ მართებლობამ სახეში იყოლიოს იგი.

სკანეთის მისიონერთაგანი მღვდელ-მოწაზონი თევოფანე.

დღეობა მაღალ-ძუარში.

...ხაფხულის ძრიელმა სიცხემ მძიმე ავით გამხალა. ღატრილდა მაშინვე დედა ჩემი. „პრიქა ჩიტო, მკითხავთან აირბინე, თორემ დაეილუპე,“ უთხრა მან ბიძა ჩემს, რომელიც მაშინათვე გაექანა „ბიძაღა — მკითხავთან.“ სალამო ხანი იყო, როდესაც ჩიტო დაბრუნდა და გვიამბო შემდეგი: „ძალიან გაწყრა ბირალა, რატომ მაღალ-ძუარში (რომელიც მსეთის შუა ადგილს იმყოფება) არ დადინართა?!.. მსლავე მოგმზადეთო, იშოვეთ ბატკანი, ზარი და ეხლავე გაემგზავრენით მაღალ-ძუარშიო.“ მეტი ღონე აღარ იყო, ან როგორ შეიძლებოდა მკითხავის ბრძანება არ აგვესრულებინა?! მესამე დღეს, როდესაც უფრო კარგათ შევიქენი, გავემგზავრენით ცხენებით დანიშნულ წმიდა ალაგას. ჩვენი გზა მიდიოდა პლარსის და ზუდისის მაღალ მთების წვერებზედ. მს მთები

ეკუთვნიან მაჩაბლებს დ მრისთავეებს, რომელთ ცხვარიც აქ მაშინ საძოვრად იყო. პლარსის მთაზე ჩემმა თანა-მოგზაურებმა მაჩვენეს ერთი ეკკლესიის ნანგრევი, რომელსაც უძახოდნენ „მიქელ-ზაბრელს.“ ამ ეკკლესიაში, როგორც ოსები ამბობენ, წინედ ბერები სცხოვრებდნო. (აშკარაა, რომ ეს მონასტერი იქმნებოდა და, როგორც ამბობენ, თამარ დედოფალს აუშენებია). აქვე „მას ქამსა შინა“ იმალებოდა სომხების ბატონი-შვილი თავაური, რომელიც თავის ძმებს გამოექცა ოსეთში და აქ მისი შთამომავლობა „თავია-ჭრთები“ (ჩოჩიშვილები, თომაშვილები, თიბილაშვილები და სხვ.) „პლდარები“ (თავადები) გახდნენ *). შზაზე აგრეთვე მაჩვენეს ქვით აშენებული ქოხები, რომელთაშიც რკინის დაწყვეტილი საკიდებლები ეწყო, მითხრეს, ეს მეხი რომ ჩამოვარდნილა იმისაგან დარჩენილა და აქ ყოველ წელს ოსები მსხვერპლს მოუტანენ ხოლმე გაჩილდასაო (ომის, ელვის და ქუხილის ღმერთს). როგორც იყო სალამოდის ჩვენ ავედით სოფ. სუაჩხურში და ერთ ოსის სახლში დავედქით. სოტა ხნის შემდეგ მოვიდა ჩვენთან ერთი ჩვენი ნათესავთაგანი და გვითხრა: „წამოდით სხვაგან, თორემ ამათთან მღევები დაღიანო და საშიში არისო“, მაგრამ მე უარი უთხარი, დარჩი იმ ღამეს იქ და ყურს ეყუდებდი ქალების ლაპარაკს მღევებზე...

ზეორე დღეს უნდა ავსულეფიყავით ძალიან მაღალ მთაზე, რომლის წვერზედაც აშენებული არის ეკკლესია (ძუარი). ავედით თუ არა მთის ერთ წვერზე, ყველამ დაეიხადეთ ფეხსაცმელები და მთის მეორე წვერზედ უნდა გავსულეფიყავით. მაგრამ წარმოიდგინეთ ჩემი გაკვირვება, როდესაც მე ეკკლესიის მაგიერ დაეინახე ქვით აშენებული პატარა ქოხი, რომელიც გარშემო შემოტყმული იყო აბრეშუმის ძაფებით. ძოხთან იდგა ერთი მუხის ხე, რომელზედაც ასამდე ზარი ეკიდა. მუხასთან იდგა „დეკანოზი“, ხალხისაგან ამორჩეული **), რომელსაც ერთ ხელში ეჭირა ჯიხვი ლუღითა და მეორეში — ხაბიზჯინა (ხაჭაპური) და ყველას, ვინც კი მიდიოდა მასთან, ჰქოცავდა. უკანასკნელს უნდა შეეტანა თავის

*) ეს უკანასკნელი ბატონ-ყმობის დროს თავისუფლები იყვნენ ზოგიერთების მეტი, რომელნიც თავის ნებით ქართველთაგანების მამულებზე დასახლდნენ.

**) ამ ოსებს, თუმცა ისინი ქრისტიანებად იწოდებიან, მაგრამ ჩვეულებიან აქვსეთ კერპთ-მსახურული. თუმცა ამ სოფელში მღვდელიც არის დანიშნული, მაგრამ ხალხისაგან ამორჩეულ „დეკანოზს“ უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე მას.

მხრით ფული. დეკანოზისათვის. „ოქროს ძეგრიანო ვასჯირჯი, რომელიც ბრძანდები ირანისტანის სამ-სამზღვარში, ბურსამდელის მაღალ წვერზე, უწყალო-ზე შენ მოაწესა,“ ასე ამბობდა „დეკანოზი“ ყვე-ლაზე, ეინც-კი მივიდოდა მასთან დასალოცავად... ძალიან საკვირველ მოვლენას შეადგენს ოსეთში ყო-ველ წლივ სალოცავებში სიარული. აქ მაგალითად იმყოფებოდნენ სოფ. მეჯვრისხევიდამაც, რომელიც ოთ-ხმოც ევრსტზე შორ არის ზემოხსენებულ სოფლიდამ.

ამ ეკლესიაზე ოსეთში ითქმის მრავალი ლე-გენდა, ვითომც ვასჯირჯის უწინ აქ ეცხოვროს და სხვ. ამ ძუარს, როგორც მითხრეს, ძალიან შემოსა-ვალი ჰქონია. სოფ. სუაჩხურში ერთი კაცი იმიტომ გაგიჟებულაო, რომ ამ ძუარსდამ მრავალი ოქრო და ვეცხლი წამოიღოვო. საზოგადოდ ამისთანა „ძუარებს“ დიდი მნიშვნელობა აქვს ოსეთში.

ბიორგი ლიხველი.

სხვა-და-სხვა ამბები და ზენიშნებები.

ქორის მაზრის სოფლის ჯავიდამ ჩვენ გვწერენ შემდეგ ამბავს: „ერთმა პეტერბურღელმა ინჟინერმა ნიკ. როზოვმა ამას წინედ თავის სიკვდილის წინ ანდერძით დაუტოვა „ქაგასიაში მართლ-მადიდებელ ქრისტიანობის გამაგრებელ საზოგადოებას“ სახ-ლი, ღირებული 10,000 მანეთად. ზაიგო თუ არა ეს ამბავი ჯავის ბლადოჩინმა, მ. ზურაბ ჯიოშვილმა, მაშინვე შეპკრიბა სოფლის მცხოვრებნი და ჯავის ეკლესიაში გარდინა პანაშვიდი მიცვალებულის როზოვის სულის მოსახსენებლად. ეკლესიაში იმ-ყოფებოდნენ აგრეთვე მწყვრივად დაწყობილნი ჯა-ვის სასოფლო სკოლის შეგირდები თავის მასწავ-ლებლითურთ. სანამ პანაშვიდი დაიწყებოდა, მამა ჯიოშვილმა მიჰმართა იქ მყოფთ მოკლე სიტყვით, რომლითაც აუხსნა მათ ეკლესიაში მოგზაოვების მიზეზი, უთხრა, რომ რადგანაც თქვენი სკოლა „ქრი-სტიანობის გამაგრებელ საზოგადოების“, ხელ-შიაო, ამიტომ ყოველი მისთვის ფულისა, თუ სხვა ნივთიერებით შეწირვა უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე ჩვენ სარგებლობადაცაო. „ამიტომ, დაათვა თვისი სიტყვა მ. ჯიოშვილმა, მე მოგიწვიეთ თქვენ, რათა აქ ერთად გულმხურვალედ ეთხოვოთ ოფალს, რათა მან განუსვენოს სული ამ პატიოსანი კაცისა მკნეთში (სამოთხეში).“

ჩვენ გვატყობინებენ, რომ მარტის თვეში სოფ. ნებოძირის (შორაპნ. მაზრ.) წმ. ბიორგის ეკლესია გაუტეხიათ და შეიდ მანეთად ღირებული სანაწილე გაუტანიათ. სხვასაც ბევრს წაიღებდნენო, ამბობს კორესპონდენტი, რომ ამ სოფლის მღვდელს მ. იოანე შერაძეს არ გამოეცილებია საყდრიდან, რაც ძვირფასი ნივთები ინახებოდნენ მასში...

სოფ. მოლითიდან (შორაპნ. მაზრ.) გვწერენ შემდეგ ამბავს: „აქ არიან ორი გაღარეულნი და-ძმანი, რომელნიც მხეცებივით ღამეს ტყეში ათევენ ხშირად. შრიად დიდი ენება მოაქვსთ სოფლებისთვის: სკრიან ვაზებს, ხეებს, ფიცრებს და სხვა... სწორედ საბრალო შესახედენი არიან ორნივე. საჭიროა, რომ მთა-რობა ყურადღებას მიაქცევდეს იმ საბრალოებს, რომ ნადირის მსხვერპლებად არ გახდნენ. საკვირველია, რომ პირუტყვებს ჰყავთ დამცველი საზოგადოება და პირმეტყველებს კი არა...“

ძოგორც სჩანს საეკლესიო წმიდა სამთლის ღუქნის გამგებლის ბ. იაკობ შხაკაძის შედგენილ ანგარიშისაგან, წარსულს წელში გაყიდულა იმერე-თის ეპარხიაში 168 ფუთი სანთელი. „შეელაზე მე-ტი სანთელი, ამბობს თავის ანგარიშში ბ. შხაკაძე, წაიდეს მმ. ჩეიშვილის და ძიკაჩეიშვილის საბლადო-ჩინოებშიო; თვითეულმა მათგანმა თორმეტ-თორმე-ტი ფუთი წაიღო“. შორაპნის საბლადოჩინო მაზრა-ში იყო წაღებული წარსულს წელში საეკლესიო ღუქნიდან თექვსმეტი ფუთი, მაგრამ თექვსმეტი ფუთი ათ ფუთათ უჩვენებია ბ. შხაკაძეს და რა მი-ზეზისათვის დაუმცირებია ეს რიცხვი, ვერ გავიგია...“

ჩვენ მრავალნი პირნი გვთხოვენ შევატყობინოთ ამბავი შესახებ იმერეთის ეპისკოპოსის 25 წ. მსახუ-რების იუბილეის ღღესასწაულობისა. 25 წლ. იუბი-ლეის ღღესასწაულება კანონით აღკრძალულია, თუ მოსამსახურე პირს ერთ ადგილზე არ შესრულებია 25 წლის მსახურება. და რადგან იმერეთის ეპისკო-პოსს მამრიელს ოცდა ხუთი წელიწადი შეუსრულ-დება 1885 წლის 8 სექტემბერს, მაშინ მოხდება ეს ღღესასწაულობაც. სინოდის უქაზიც ამ აზრის არის, რომელიც მოვიდა იმერეთის ეპარხიის სამღვდლოე-ბის თხოვნაზე.

პოეზიის ალბომის გამოცემა.

„ჩუქების“-ს მე 6 №-ში ტექნიკურად აღდგინების გამო ჩვენ რამდენიმე სიტყვა გამოვთქვით; იმედი გვქონდა, რომ ჩვენი ხატულები არავის მისცემდა მიზეზს ტექნიკურად წერისა და ბეჭდვის, მაგრამ სამწუხაროდ, ძლიერ მოტყუებული დავრჩით. „დროება“-ს, ხაჭკურ თითქმის, თავის გაყვანის სახეობა ადგილი დაუთმო ამ ტექნიკურად აღდგინების გამო უბრალოდ და უსაფრთხოდ ნაწერს. ამასთან დიდ იმედს გვაძლევს, რომ ხიბუნი არ გაგვიწევს შედეგშიც ამისთანა ნაწერებით...

ჩისაც ხინდისი, პეტროსება და ზრდილობა აქვს უფლებების პოეტური და ტექნიკური აღდგინების გამო წერის დროს ერთი რამ უნდა სახეობდეს და არასოდეს არ უნდა დაივიწყოს. ეს ერთი რამე განსაკუთრებით ეს კითხვა, რომელსაც ბეჭდვა და წერა არის აღდგინილი. ეს პირველი კითხვა და თავი სასხხელი აზრი ნიადაგ ხსენებში უნდა ქონდეს ორივე მხარეს და არასოდეს ერთი კითხვიდან, მერე სულ ხსენებ კითხვად, არ უნდა გადავიდეთ.

ჩაგრამ, ხაჭკურად, ეს უბრალო ტექნიკურად და ერთ კადრზე არ გაუგიათ ზოგიერთებს, ან აქვს გაუგებელი, მაგრამ განკუთვნილი კითხვიდან მერევე გადადიან, თავი ხელნაწერსა და სიტყვებს და მიმდინარე წერტილის უკანონო დახმავა გადაიტანებენ ბაზს. ერთი ხატუებით, არც ერთ სამარცხინო დონისიდან არ მოერიდებიან ოდნოდ თავის თავი მართლად დასწავლან თავიანთ მკითხველებს. ახტებენ იმისთანა ხატებზე ბაზს, რომელიც პირველ კითხვას არ შეეხება...

ყველა ამ ზემო ნათქვამი ხატუების დასამტკიცებლად ჩვენ მოგიყვანთ რაც იყო დაბეჭდილი „მწერის“-ს და „დროება“-ს კითხვით მკითხველთაგან ცოტა დროებით ურადლებას, რომ ცხადია დავანახოთ მათ მართალი და მტყუანი მხარე.

„მტყუანის“-ს იყო დაბეჭდილი შედეგი ამბავი:

„მას წინად ერთი პირის განკარგულებით შემოღებული იქნა იმერეთში, რომ მღვდლებს არ შეეძლოთ ჯვარის დაწერა, თუ სამეფო რამდენიმე ლოცვას ზეპირად ვერ იტყოდა. ამ სამიმო განკარგულებას ისიც ემატება თურმე, რომ ჯვარის წერის წინად, როგორც საქმრომ, ისე საცოლომ რამდენიმე მოწმობა უნდა წარმოადგინოს ყველანაირი აბაზიანი მარცხით: უბრალო მოწმობა (?), მეტრიკის აღმოწერილობა, აღსარების თქმის მოწმობა და მამასახლისის მოწმობა. გარდა იმისა, რომ ყოველ ამ მოწმობას მარცხს ხარჯი უნდება, მათი დაწერაც სჭირს წერა-კითხვის უცოდინარ გლეხებისათვის (ვითომც ამ მოწმობებს თვითონ გლეხები სწერდნენ!) და მეტად ავიწროებს დაქორწინებას. განა არ შეიძლება, რომ, როგორც საქმროსაგან, ისე საცოლოსაგან თითო მოწმობა მოეთხოვათ, რომელშიც ყოველ

გვარი ცნობები ერთად იქნებოდა მოქცეული. რა თქმა უნდა, რომ ყოველი ამგვარი შემოწმებული საშუალება (?) მეტრ-მეტად აწუხებს ხალხს და აქედან თავისუფლად დაქორწინებლად, ცოლ-ქმრობის წესზე ცხოვრებისათვის,“ (ხილეთ „დროება“-ს № 41 1884 წ.)

ჩინ არ დაქმდებოდა იმერეთის მღვდლებს ამ ცნობის წავითხვის შემდეგ და იმ პირს, რომელსაც ამისთანა განკარგულება მოუხდენია ღოცების ცოდნის მოთხოვნაზე, რომელიც წინათ ვითომ არ უფიქრებდა? ერთმა მღვდელმა პასუხი გასცა ამ დაწერილ ამბავს „მწერის“-ს მე 6 №-ში. აი ის პასუხი:

„ჩოკლე ღოცების სწავლის ცოდნა მექორწინე პირთან მარტო იმერეთის ეპარხიაში კი არ არის შემოღებული, არამედ მოელს რუსეთის იმპერიაში. ერთი ვილაცა სასულიერო პირისაგან კი არ არის შემოღებული, არამედ სინოდისაგან და ძველი დროიდან. სხვა-და-სხვა ცნობები (მოწმობები) მარტო სასიძოვსაგან ითხოვება და სასიძოვზე—არასოდეს, რადგან ისინი გვიგვიან მაკუთხეველ მღვდელთა სამრევლოთაგანი არიან. ჩვენ დიდი ხანია გამოგონებული გვაქვს ერთი მოწმობა, რომელშიც ყველა ცნობები არის მოყვანილი, მაგრამ ამ ამბის დამწერს არ გაუგია ეს ჯერეთ. მამასახლისის მოწმობების მოთხოვნა ჩვენ სამღვდლოებას არასოდეს არ გამოგვცხადებია და საიდან მოჩვენა ამ შენიშვნის დამწერს? არ ვიცით. ვთხოვთ „დროებას“ გადახედოს ეს წერილი თავის გაზეთში სიმართლის აღდგინებისათვის. (ხილეთ „მწერის“-ს № 6 1884 წ.)

ყველა სოფელში და თითქმის ქალაქში გვირგვინის გურთხევა სრულდება სასიძოვს სამრევლოში. თავიანთ სამრევლოთა ხსილათა წოდება, წლოვანება, სარწმუნოება და სხვა ცნობანი ყველა მომდევნებმა კარგად იციან და იშვიათად საჭიროებენ მათგან მოწმობებს. სასიძოვს ითხოვენ მოწმობებს, მაგრამ ერთ მოწმობაშია ყველა მოთხოვნილი ცნობები მოყვანილი. ეს დიდი ხანია გამოგონებული აქვს სამღვდლოებს. რა მოწმობაა ეს „უბრალო მოწმობა“, რომელიც მოჭყავს „დროების“ კორესპონდენტს, ჩვენ ვერ გავიგია და გვინდა, არც თვითონ „დროების“ რედაქციას ეხმოდეს... ესე ცუდია, როდესაც კაცი იმისთანა საგანზე დაიწყო მსჯელობას რომლისაც არ გავიგებთ...

ჩვენ მოიხმინეთ, მკითხველო, „დროების“ „ზრდილობიანი“ პასუხი, რომელიც დაბეჭდილია ამ წლის „დროების“ 85 №-ში. აი ეს პასუხი:

„მწერის“-ს რედაქციას „ტექნიკურების აღდგინების“ საღერელო აშლია. ძალიან კარგი... ჩვენ ჩვენის მხრივ შემწეობას გაუწევთ, რომ ნამდვილი ტექნიკურება აღადგინოს და არა მისგანვე გამოგონილი. (?) დღეს ორი ნიმუში გვაქვს და შემდგომისთვის დღევანდელი პრანდებოდეს და სიძინეს არ შევიჩნევთ...

პირველი ტექნიკურება, ანუ ტექნიკა. ჩვენს გაზეთში პატარა შენიშვნა იყო იმის შესახებ, რომ მღვდლები მთავრობ-

ბის განკარგულებით უნდა სთხოვდნ ხოლო „ქორწინებასა შინა შემავალით“ სხვა-და-სხვა საბუთებსაო, რომელთაც მარკები სჭირდებაო. (რა მართალს ამბობს!)

„ბრწყინის“ რედაქცია ვიღაცა იმერელის მღვდლის პირით აცხადებს, რომ „დროება“ სტუქსო: „ქვეშაბრტყის აღდგენისათვის“ ჩვენ ვეჭვდეთ შემდეგს საბუთს, რომელიც იმერელმა მღვდელმა და განსაკუთრებით „მწუქმის“ რედაქტორმა, ბლაღოჩინმა დ. ღამაშიძემაც კარგად უნდა იცოდნ. „გამოუცხადეთ სამღვდლოებას, რომ ამერიკიდან არ აღასრულებდნ ქორწინებათ მოუთხოვნელად საბუთებთ, თუ სასიძო და სასძლო არიან მათივე შრევლობაგანნი, მოსთხოვდნ მათ მათის პშობლების, აპეუნების, ანუ მზრუნველების ნებართვას ქორწინებისათვის, რომელს ნებართვაშიაც უნდა იყოს აღნიშნული დაწვრილებით წოდება, ჩინი, სამსახური, სახელი, მამის სახელი და გვარი. თუ სასიძო სახელმწიფო სამსახურში იმყოფება, მოსთხოვონ მისის მთავრობის ნებართვა, ხოლო სამსახურისაგან გარდამდგარობაგან მოითხოვონ მათის სამსახურიდან გარდადგომის შესახებ უქმნი და სალდათის ქვრივობაგან—მათის ქვრივობის ვიზის მოწმობა: თუ მექორწინენი არ ეკუთვნიან მათს სამრევლოს, მაშინ, გარდა ზემო აღნიშნულთა საბუთებთა, უნდა მოითხოვონ: მოწმობა მათის სამრევლო ეკლესიის კრებულისა, რომ იგინი ნამდვილ მათნი სამრევლონი არიან, უცლონი არიან, თუ ქვრივნი და თუ ქვრივნი არიან, რომლის ქორწინების შემდეგ, რომ გამოცხადება განზრახვისათვის მათისა შესვლად ქორწინებასა შინა ქმნილ-არს (როდის სახელდობრ) მათს სამრევლო ეკლესიაში და რომ დაბრკოლება ქორწინებისათვის არა არის-რა: პასპორტი, ანუ რწმუნება ადგილობრივი პოლიციისა იმის შესახებ, თუ რომლის წოდებისა არის მექორწინე; გამოწერილობანი მეტრიკის წიგნებიდან შობასა და მონათვლასა ზედა და ანუ თვით მეტრიკისის მოწმობა.“

„ბორობის“ კორესპონდენტს გაუგანია, ზარის რეკა, მაგრამ ის კვლავ გაუგია, სად რეკენ ზარებს. ხად არის ქართველს ხადანების მჭერები, რომელთაც ზოლიციის სამქვრივო ბილეთები სჭირდებათ? ხადამ ხად გადხუდა? გლეხებს მოწმობების წერა უჭირსო. განა გლეხები თვითონ წერენ მოწმობებს? ვსთხოვთ მეითხველთა მიაქციონ კარგად ყურადღება, რაზედ იყო ღანძრავი და რას მოგვითხრობს „დროების“ კორესპონდენტი და ჭეშმარიტების აღმადგენელი? რას ამბობდა წინეთ და რაზედ ღანძრავობს ესლა? ამის შემდეგ ვსთხოვთ „დროების“ რედაქციას, ნურც თვითონ დაივიწყებს და ნურც თავის კორესპონდენტებს და თანა-მშრომლებს დაავიწყებს პირველ საბასო კითხვას. იმედია, ამის შემდეგ მაინც მოერიდება „დროების“ კორესპონდენტი ამისთანა უსწრო, უსაფუძვლო და უმატიონსო თავის გამართლებას...

ჩსლა მივატყვეთ მეითხველეთა განსაკუთრებით ურადლებას შეიძენ სიტუებს: „ჩვენ მეტი არა გვათქვამს-რა და რა უნდა აღადგინოს ბლაღოჩინმა დ. ღამაშიძემ, არ გვესმის“... (იხილეთ „დროება“ № 85).

ყველამ კარგად იცის და „დროების“ რედაქციამ, სირცხვილია, რომ არ იცოდეს, რომ ფსევდონიმის გამოამჟღავნებს არ არის მიღებული ლიტერატურაში. „მწუქმის“ დაბეჭდილ წიგნებში, მოწმობების მოთხოვნის შესახებ, სელი ჭეშმარიტად მოწერილი იმერელ მღვდელს და არა ბლაღოჩინს ღამაშიძეს. ლიტერატურის და მოწმობების შესახებ არაფერი არა თქმულა-რა რედაქციის და ბლაღოჩინის ღამაშიძის ხსენებით. რათ მივართვა ბლაღოჩინს ღამაშიძეს „დროება“ და მისი თანა-მშრომელი, ვერუდ კიდე ვერ გავგვივია.

დრამატი წლის გასვლამ, სირცხვილი არ არის, არ იცოდეს უბრალო ლიტერატურული „წიგნი“ ამ სტატიის დამწერის იმერეთის ეპარხიის კანცელარიის სეკრეტარის თანა-შემოს ბ. ე. მჭედლიძისგან ევლადიანს უნდა მოელოდეთ, ამისთვის, რომ ის ცნობებს მარტო აწმყო დროით; მომავალი და წარსული დრონი მისთვის არ არსებობენ, როგორც სოციალურ არსებობათვის. მაგრამ რედაქციისგან არ მოელოდით, რომ ის მისცემდა ნებს ფსევდონიმების გამოამჟღავნებას, თუმცა ძლიერ მოტყუილებული ბრძანდება ბ. ე. მჭედლიძე ამ შემთხვევაში.

ჩსლა, გვინებ, ცხადია ევლადიანის თუ როგორ ბრუნდნ ზახუს ილევას სახსენელ კითხვას „სახელ განთქმული“ მწერლობაში ე. მჭედლიძე და ხადამ ხად გადხადის. მაგრამ, მის ზმირად ატყუებს ხოლმე თავისი მეხსიერება. ერთის მხრით რომ სთქვას კაცმა, არც რიგია ერთი მწერალი შედგენილ იყოს გამოხული და მეორე, ე. მჭედლიძე, სურეს უკან ამოფარებოდეს „ბოხლევალს“ „გარეშე მათურებელს“ და სხვა „ელებს“ ჩვენ წინეთ ვსთქვით რამდენიმე სიტყვას ბოხლევალზე. გარეშე მათურებელზე და მანქალზე. მაგრამ სრულებით არ გვინსახება ე. მჭედლიძე. „ბოხლევალს“, რომელიც ამ ზეკლადიანებს ამოფარებოდა. მაგრამ ჩვენ იმულებული ვართ, მჭედლიძის ჭეუის საწვადებლად ვინმართ მისგანვე ხმარებული საშუალება. იმედია, ე. მჭედლიძე ამის შემდეგ აღარ ამოეფარება სხვა და სხვა „ელებს“, აშვარად გამობრძანდება თავის სახელით, რომ ხაზოვადებამ შეიტყოს: როგორი ზნის კაცი ჭედავებს ხეობაზედ, როგორი სიმართლის ჰატონი — სიმართლეზე და ვინ არის ეს ვაჟბატონი, რომელიც მთვრალბობაზე აბეზლებს სხვას.

(მეორე ფაქტზედ შემდეგ)

სწავლა და მკითხაობა ქრისტიანობაში სარწმუნოებასა და კათოლიკეობაზე.

უკსმა,

თქმული მღალა ეოვლად უსამდვდულოის
საქართველოს ექსარხოის ჰავლესაგან სენა-
ტორის გენერალ-ლეიტენანტის დიმიტრი სი-
მონის მის სტაროსელსკის წესის აკებაზე
15 მარტს 1884 წელსა.

იოვლნი მხედავთ მე წინაზე
თქვენსა უხმოდ და უსულოდ მდებარესა.
სტიროდეთ ჩემთვის ამანო და მეგო-
ბარნო, მოყვანო და მეცნიერნო (სა-
ეგლ. საგალობელი დასაფლავებაზე).

მცხედრის და მიცვალებულის დანახვაზე არ
შეიძლება გაცი არ შეწუხდეს და არ იტიროს.
გაცს არასოდეს არ შეეძლია გულ-გრძილად შეე-
გებოს სიკვდილსა; არასოდეს არ შეეძლია მას
დაწუნარებით და შეუმფოთებლად უყუროს მცხე-
დარს და ვინც უნდა იყოს მას შინა მდებარე. დიდის
მწუნარებით აცილებენ საფლავამდე მეგობარნი და
მონათესავენი უველას, ვინც უნდა იდვას კუბოში,
თუ გინდ ძლიერ მოხეცვებულიც რომ იყოს. განა
მწუნარება მონათესავეთა არ აწუხებს გარეშე შირ-
თაცა, მდგომარეთა მცხედრის გარშემო? მიცვალე-
ბულის დანახვის დროს, ვინც უნდა იყოს მიცვა-
ლებული, უოველ გაცს აღამფოთებს უნებლიედ
შემდეგი კითხვები: „რა არს ესე ჩვენი ქვეყნისა
ნამოხანო საიდუმლო? ვითარ მივეცენით ხრწნი-
ლებასა? ვითარ შევეყვებით სიკვდილსა? ვითარ
ვხედავთ საფლავსა შინა მდებარესა შვენიერებასა
ჩვენსა ხატად ივთისა დაბადებულსა, შეერაცხოდ,
უპატიოდ და უსახეროდ?“ (საეგლ. გალობა). ვინ
არ შესწუხდება მასზე, რომ გაცის სხეული, —
მშვენიერი სადგური უკვდავი სულისა, ჩვენი ცო-
დვისთვის, ივთის განსჯითა, იქცევა უსულო-
სხეულად და შემდეგ მტკვრად? ჩვენი სიკვდილი
და ჩვენი საკუთარი მცხედარი არ წარმოგვიდგე-
ბა თვალ-წინ, როცა ვხედავთ მიცვალებულს და

მცხედარს და არ გვაფეხვებენ ჩვენ ეს კითხვები?
ძნელი სანახავია მიცვალებული და მცხედარი.
ოხ, სიკვდილო, რა მწარეა შენი მოგონება!
(სირ. მ. ა). და კიდევ ამაზე უფრო მწარეა შენი
სახე! მაგრამ მეტად მძიმე, მწარე და საშიშა-
რია უეცარი სიკვდილი, რომელიც მოულოდნე-
ლად ცოცხლებიდან იტაცებს გაცს, რომელსაც
ეგონა, რომ ის დიდ ხანს ბედნიერად იცოც-
ხლებდა. აი განსვენებული ჩვენი თანა-მომე და რ-
ბაისელი დიმიტრი: როგორ შეაწუნა და გაავიროვა
მისმა უეცარმა სიკვდილმა უველა! გაცი მშვენიერი
სულით და ხორციით და მასთან კაი ტანმრთე-
ლიც, რომელსაც ვაგვაცობაში ემაწვილის შეხე-
დულობა ჰქონდა, უეცრად მოკვდა, მზგავსად
ნამცვცისა, ანუ მინდვრის უვავილისა, რომელსა
მოულოდნელად მოამკის მიწის მუშაკი. ამისთანა
მაღალი პატიოსნების და მეტად შრომის მოყვა-
რე გაცი გვაგლდება დღეს ჩვენ, ვითომც ჩვენს
საუკუნეში, ზნეობითი გარეკნილების და სიზარ-
მაცის დროში, არ იყვნენ საჭიროანი ამისთანა
შრომის მოყვარენი! გაცი მეტად პატიოსანი,
რომელიც არ აძლევდა თავის თავს ნებას, რომ
შეეფგინა გაცზე ცუდი აზრი მისი გაფუჭებული
ნებისა გამო, არამედ ჰქონდა რწმუნება სხვათა
კეთილშობილებაში; ამისთანა გაცი გვერთმევა
დღეს სიკვდილით, ვითომც ჩვენს დროში, როცა
მეფობს ცილის-წამება, ბოროტ-მეტყველება,
როცა ცუდი მიდრეკილებანი იდგმენ ფეხს, საჭი-
რონი არ იყონ ჭეშმარიტად კეთილშობილნი
პირნი!.. გაცი მეტად მშვიდი, რომელიც თავის
უფლებებით არ დიდობდა და უველასთვის ადვი-
ლი სანახავი იყო, დღეს მიწოდებულ იქმნა იმ
სოფელში, ვითომც საჭირონი არ იყვნენ მის
მზგავსნი პირნი, განსაკუთრებით, ჩვენ საუკუნეში,
როდესაც სუფევს ამპარტავნება და თავ მოყვა-
რეობა!.. გაცი მეტად წინ-დახედული, გასაოცარი
მშვიდი, მეტად გულ-კეთილი და დამჯდარი ხა-
სიათისა, უველასთვის მისაბაძავი; გაცი, რომე-
ლიც არ აწუხებდა თავისთა ხელქვეშეთა და გან-
მორებული იყო უოველივე ცუდთა გულის-თქმა-
თა, გვაგლდება ჩვენ დღეს; როცა ჩვენ შორის
ამისი მზგავსნი გაცები საჭირონი არიან, ნამეტურ
ჩვენ საუკუნეში, როცა სუფევს თავის ნებობა და
ცუდი გულის-თქმანი. ქრისტიანეთა ქვეყანა ჰგარ-
გავს ჭეშმარიტად ქრისტიანე გაცს ჩვენს საუკუ-
ნეში, როცა გავრცელებულია ურწმუნოება და
ანტიქრისტიანული მიმართულება. საუკარედი

მეუღლე ჰკარგავს ქმარს; საყვარელი ბავშვები ჰკარგვენ საყვარელ მამას მაშინ, როცა მას შეეძლო თავის ღონე და შეძლება მოეხმარა იმათ ადრდისათვის; რა დიდი თავზარ დაცემას ეს მათთვის! ჩვენ არაფერს არ ვამბობთ იმაზე, თუ რა სასარგებლო და უანგარო კაცი დაჰკარგა ასე მოულოდნელად სამშობლომ ამ მიცვალებულში!... დიახ, განსვენებული თვისი სიკვდილით გვაუწყებს იმას, რასაც გვაუწყებს თვითოეული გადაცვალებულის პირით შემდეგი საეკლესიო საგალობელი: „რამეთუ გემინ თქვენთანა მზრახველ ვიყავ და მეუცსეულად მოიღწია ჩემზედა ქამი სიკვდილისა.“ მოულოდნელად მოიწია ქამი სიკვდილისა და აღარ გავაგვს ძვირფასი კაცი — ძვირფასი არა მარტო თავის ოჯახისთვის, არამედ ყველასათვის, ვინც კი იცნობდა მას. სამწუხაროა, ძმანო და დანო! მეტად სამწუხაროა! რომ ჩვენ არ ვცოვდეთ და არ გვწამდეს, რომ ჩვენ აწმყოს და მომავალს განაგებს კეთილი გამგე და უოვლად სახიერი მამა, **ოფალი იმერთი**, რომ ის უოველივეს განაგებს ჩვენ სასიკეთოდ—ჩვენ უნეტემოდ დავრჩებოდით, როცა ამისთანა კაცებს, როგორიც იყო განსვენებული, მოვავლდებოდით... მაგრამ წაიყვანა ჩვენგან განსვენებული უოვლად მოსიყვარულე **იმერთმა**: განა ჩვენ ეჭვი უნდა გვქონდეს მასში, რომ **იმერთი** უოვლად მოწყულე მოექცა სიყვარულისა-მებრ თვისისა ამ განსვენებულს მონას? **ივთის** განგებულება ჩვენთვის ძნელი მისახვედრია; მაგრამ ეს განგებულება უოველთვის კეთილია.

რე ვიწუნებთ ამ ძვირფასს მცხედართან, როგორც სხვანი, „რომელთა არა აქვს სასოება“ (ა თესაღ. დ, ივ), მოვძებნოთ რამე საუკეთესო ამ მწარე დანაკლისში!... „რამეთუ უკეთუ გვწამს, ვითარმედ **იესო ჭრისტე** მოკვდა და აღსდგა, ეგრეც **იმერთმან** შესვენებულნი იგი **იესოს** მიერ მოიყვანეს მისთანა“ (**სტრ.** იდ). სასოება საზოგადო მკვდრეთით ადდგომაზე, ხილვა ერთ-მანერთისა მოსიყვარულეთა იმა სოფელში და იუოს მანუგებელი ყველა ჩვენთათვის ამ განსვენებულის მწუხარებაში.

ჩანსვენებული ჩვენი თანა-მოძმე დიმიტრი სწირავდა თავის თავს, თავის ტანმრთელობას და შეძლებას თვისთა მოყვასთა სასიკეთოდ. განა მსხვერპლი არ არის ის ეხლავე მეგობართა სასიკეთოდ? განა ჩვენი ჭკუის დასარიგებლად და გამოსაცდელად არ აღიჭრება ის ჩვენგან **ოფალი**მ?

ასე უეცრად? განსვენებული, ჩვენი თანა-მოძმე იუოკეთილი **ქრისტე**მან, **მორწმუნე**, ადმარულდებული **ივთის** მცნებათა და თუმცა იქმნა ის უეცრად ჩვენგან ადტაცებული, მაგრამ შვა სასუფეველში, რადგან ის, უეტველია, მომზადებული იქმნებოდა. მაგრამ უეტარი მისი სიკვდილი როგორი საშინელი ჭკუის დამრიგებელია მათთვის, რომელნიც არა ფიქრობენ **იმერთზე**, მომავალ საუკუნო ცხოვრებაზე, არამედ ცხოვრებენ ცოდვაში და უსჯულოებაში. რა უბედური ხვედრი ექმნებათ მათ იმ სოფელში, ვინც ამა სოფლიდამ განვიდენ მოუწანიებლად ცოდვილნი! „სიკვდილი ცოდვილთა ბოროტ არს“ (**ფსალ. ლვ, კბ**).

ძალიან მძიმეა სასარგებლო კაცის დაკარგვა. მაგრამ ის ჭემმარიტება, რომ დღეს ჩვენგან სამედამოთ დაკარგული კაცი იუო მშვენიერი, საუკეთესო. გარდაცვალებულთა მოგონება მხოლოდ მაშინ არის სამწუხარო ჩვენთვის, როცა იმათი ცხოვრება არ არის უჩირქო. მაგრამ მოგონება კარგთა, პატიოსანთა და კეთილთა პირთა მეტად სასიამოვნოა ყველასათვის. ამანიონი მოგონებანი ატკობენ მწუხარებას, მათ დაგარგვაზე. მშვენიერი მოგონება განსვენებულისა იუოს ნუგეზად ჩვენ უოველთა მომტირალთა მისთა!

ჩანს მეუღლე განსვენებულისა! ნუ იწუნებ ისე, როგორც სწუხრან უსასანი. ის მხერვალე სიყვარული, რომლითაც გიყვარდა შენ შენი განსვენებული მეუღლე, მიაქციე შენს შვილებზე; ეს სიყვარული შეერთე შენ იმ სიყვარულთან, რომლითაც შენ ისინი გიყვარდნენ აქამომდე, იყავ მათთვის მამის მაგიერი და შენ ამ სიყვარულში და იმაზე მზრუნველობაში ჰპოებ დიდს ნუგეზს. მაგრამ ყველაზე მეტად ევედრე **ოფალსა იმერთსა** გარდაცვალებულის სულისათვის, და რათა შეგეწიოს შენ **იმერთი**, რომ შეგძლებოდეს იმ ჯვარის ზიდვა, რომელიც **ივთის** განგებულებით შეგვდა შენ. ილოცე! **იმერთი** არა სტოვებს შეუწევნელად მავედრებელთა მისთა.

შაობლებულნი უმაწვილებო! ის სიყვარული, რომლითაც თქვენ გიყვარდათ თქვენი მამა, შეერთეთ თქვენის დედის სიყვარულთან. ანუგეშეთ ის თქვენი კეთილი უოფაქცევით; იცხოვრეთ დირსეულად, თქვენი კეთილის და მშვენიერი მამის სახელისა. თქვენი კეთილი ცხოვრება იქმნება ნუგეში მწუხარებაში, როგორც თქვენთვის, ისე თქვენი დედისათვის, და ბტკიცედ

ვერწმუნებით, რომ სანუგეშო იქმნება თქვენი განსვენებული მამისათვისაც, რომელიც მოკვდა ხორციით, მაგრამ უკვდავია სულითა.

ჩხლა ყველა შევევედროთ **ოფელს** განსვენებულ ჩვენ თანამოძმეზე, დიმიტრიზე, რათა განუსვენოს მას ზეციერმა მამამ სავანესა თვისსა. ამინ.

მოძღვრება.

შდეს **ოფელისა** ჩვენისა **ესო ჭრისტეს** შობისასა, თქმული მღვდლის იოელ გამრეკელისაგან გორის მიძინების სობოროსა შინა 25 დეკემბერს, 1883 წელსა.

შიღბა მალაღობა შინა **იმეროსა**, ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება...

შლეს მართლ-მადიდებელი ეკკლესია მოიგონებს იმ ბრწყინვალე და საგრძნობელ დღესასწაულს **ჰაცხოვრისა** ჩვენისა **ესო ჭრისტეს** შობისასა, რომლითაც კაცობრიობას მიეცა ხსნა მონებისაგან მტერისა, ხსნა ჯოჯოხეთისაგან, ხსნა სიბნელისაგან და მიენიჭა ნათელი და კეთილი ცხოვრება. ეს დღე არის, ძმანო ქრისტიანო, დიდი და ქეშმარიტი სადღესასწაულო და სასიხარულო დღე. ჩვენ დღეს ყველას გვიხარის, ყველას ბრწყინვალე და მხიარული სახე გვაღვეს; ყველა ერთი ერთმანეთს უფლოცავთ „შობას“; ყველას გვიხარის; მაგრამ აქ იბადება კითხვა: რა გვიხარია ასრე უზომოდ, რა არის მიზეზი ჩვენი ამნაირი სულის სიხარულისა? რად არის „შობა“ ჩვენთვის სასიხარულო მოსაგონებელი? აი ამზე მსურს, ძმანო ქრისტიანო, დღეს თქვენთან ბასი.

ჟავიდა რაოდენიმე ათასი წელიწადი ქვეყნის დაარსებიდან **ჭრისტეს** მოსვლამდე და ამ დროის განმავლობაში ხალხი და თითქმის მთელი კაცობრიობა იყო ბნელს ცხოვრებაში: მას არ ესმოდა, რა იყო ბნელი და რა იყო ნათელი; იგი არ იცნობდა ქეშმარიტსა **იმერთსა**, მას სწამდა მრავალი ღმერთები: ზოგი თავყანასა სცემდა მზეს, ზოგი მთვარეს და ვარსკვლავებს, ზოგი ცეცხლსა და პირუტყვებს, ზოგი კიდეც სხვა-და-სხვა ნივთებსა. მრავალი საუკუნო ცხოვრება მათთვის განუსაზღვრე-

ლი, გაუგებარი და ბნელი იყო; არ ჰქონდათ მასზედ ქეშმარიტი ცნობა. მართს სიტყვით, ხალხი იყო ზნეობით დაცემული და ბნელ მდგომარეობაში. აღარ იყო ძმობა, ერთმანეთის სიყვარული, დანდობა, ნათესაობა, გაჭირვებაში ერთმანეთის დახმარება; მაშინდელმა მოძღვრებმა უარესად გადაბირეს ხალხი: ხალხი ამათი ცხოვრების წაბაძვით გახდა ცრუ და მოღალატე, ორბიანი და გაუტანელი. აი ამისთანა გაჭირვებულ დროს მოვიდა კაცთა სახსნელად ის, რომელზედაც მრავალთა წინასწარმეტყველთა რაოდენიმე ათასი წლების წინათ აღგვითქვეს, რომ უნდა შობილიყო მხსნელი სოფლისა; მოვიდა **ესო ჭრისტე**, ძე **იმეთისა**, შობილი მარიამ ქალწულისაგან. **ჰაცხოვარი** დაიბადა მცირე და მდაბალს ქვეყანაში. სათა შინა აღიდგებდნენ შობილსა მრავალნი ანგელოზნი და ტკბილის ხმით შემოკობდნენ ცასა შემდგვის სიტყვებით: „აღიღება მალაღობა შინა **იმერთსა**, ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება...“ მოვიდნენ მწყესები და თავყანი სცეს შობილსა მას. მოვიდნენ მოგვნი აღმოსავლეთიდან და შესწირეს მას ოქრო, მური და გუნდრუკი. ანგელოზნი ხარობდნენ ჩვენთვის, რომ ხალხი იმყოფებოდა ბნელსა შინა, ხოლო **ჰაცხოვარი** თავის სწავლით ქვეყანაზედ მოსვლის დროს დაიხსნიდა მათ უბედურის ცხოვრებიდან და საუკუნო დაღუპვიდან, დაარღვევდა გამზადებულს მათთვის ჯოჯოხეთს, აცნობებდა ქეშმარიტსა **იმერთსა**, აცნობებდა თავის თავს, დასთესდა კაცთა მშვიდობას და მით ხალხთა შორის დამყარდებოდა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება.

ჰართლაც, ძმანო ქრისტიანო, ჩვენ ყოველთა უნდა გვიხაროდეს და სიხარულით ედღესასწაულობდეთ დღევანდელ **ჭრისტეს** **ჰაცხოვრის** შობის დღესა. **ესო ჭრისტე**მ თავისი გამოცხადებით ქვეყანაზე გამოგვიხსნა ცოდვისაგან და გვასწავა, თუ რა არის კეთილი და ბოროტი, — მან არ დაზოგა თავისი თავი, დაათხია ჩვენთვის სისხლი, იტანჯა უგუნური ხალხის მიერ და შემდეგ მრავალთა ტანჯვათა, გვემათა, შეურაცხებათა, ჯვარზედ სიკვდილი მიიღო. აღსდგა მესამესა დღესა და თვისის აღდგომით ჩვენც მომაკვდავნი აღგვადგინა; ჩვენც მოგვცა გზა; უკეთუ მას შეუდგებით, შემდეგ სიკვდილისა დაეიმტყცებთ იმ საუკუნო და ნეტარ ცხოვრებასა, სადაც ყოველნი წმიდანი და უბოროტანი ანგელოზნი აღიდგებენ **იმერთსა**.

ჩვენთვისაც, ძმანო ქრისტიანო, არის საჭირო და სავალდებულო, რომ იქმნეს ჩვენ მიერ დიდებული

ჩვენი ზაცხოვარი ჴესო ჴარისტე. ჩვენცა თუმცა ვართ ცნობილნი მისი კეთილი განზრახვისა და აზრებისა, მაგრამ მრავალჯერ არ ვასრულებთ იმას, რაც უპირველესი და აუცილებელი ეალა ჩვენი და არ ვასრულებთ ბევრსა სხვასაცა, რომელიცა ყოველთათვის საჭიროა. მოყვასი არის ძმა, მეგობარი, მეზობელი და ყოველი ქრისტიანე. ჩვენი ძმისთვის, მეგობრებისთვის არ უნდა ვზოგავდეთ ჩვენ ცხოვრებასა, უნდა მივსცეთ შეგწეობა ყოველთა ყოველთვის და ყოველ საჭიროებაში და, თუ საჭიროება მოითხოვს, დავსდეთ თავი მოყვასისათვის; არ უნდა დავიშუროთ ჩვენი ცხოვრება, ხელი უნდა მივსცეთ შეუძლებელთა, გაჭირვების დროს ვიხსნათ; არ უნდა ვიქმნეთ მცარცეულნი, ავაზაკნი, მოშურნენი, მზრახველი, მკილაენი. უნდა თვალწინ გვიდგეს სიმაართლე და წყალობა, რომლისთვისაც უნდა ვიყენებთ მარად მზანი. ჩვენც მივსცეთ ფართო გზა, ქრისტიანთა, სიმაართლეს და ჭეშმარიტებას; დავსდეთ თავი ყოველ შემთხვევაში მოყვასისათვის. გაჭირვებაში ვიყენებთ განმამხნეველებლნი შემწენი. აი მაშინ, მხოლოდ მაშინ იქმნება ჩვენთვის დღესასწაული ჴარისტეს შობისა სასიხარულო, თუ ამ აზრებს არ დაუტევებთ და აღვაჩრულებთ; მაშინ ექნება დღესასწაულს ჩვენთვის მნიშვნელობა და ზაცხოვარიც მხსნელი იქმნება და ხელის მომმართველი ყოველ ჩვენ კეთილ საქმეში. იქმნება შემწე და მფარველი, არამც თუ დღეს, ამ ბრწყინვალე დღეს, არამედ უკუნისამდე და მაშინ იქმნება ჩვენში დამყარებული მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება, რომელიც მოგვანიჭოს იმერთმან ყველას. ამინ,

ჩვენი ლოცვა.

ლოცე, სულო ჩემო, მსურველედ, განსცხრი შულისა სასიკეთითა; სდევნე ბოროტი, იყავი მტკიცედ; სოდეა აღმოფხვრე მონანებითა. შეუყრებ წარსულს ჩემსა სიკაცხლეს, მაგრამ ვერ ეპოვებ მაში კეთილსა, მშვერ ტრფობით აღესილს ჩემს სიყმაწვილეს და ჩემს სიკაცხლეს უკულმა მსგელელსა. მაგრამ ვერ ეპოვე საქმე კეთილი, რომ მით მეწოდოს მე ქრისტიანად; მსრეთ კეთილთან მარად ბრძოლვილი მარ ცხოვრებაზე მე იქვიანად.

მაგრამ, მეუფე, შენდა მოვილტვი ჩემთა ცოდვთა მოსანანებლად, შენ წინ მუხლთ ვიდრეც, მწუხარედ ვიტყვი: მეყვენ, მე იმერთო, შესავედრებლად. მოვილტვი შენდა მდაბალის გულით, იმერთო, გთხოვ ცოდვთ მოტევენასა, ბაგეს დავილტობ მდულარე ცრემლით, ნუ მიმცემ სრულად სიკვდინებასა.

ილ. შერაძე.

წმიდა ნინა.

ჩეტარ ხარ შენა, წმიდაო ნინა, რომ განაბრწყინე ეს ივერია, და ქართველ ერსა მით მოეფინა მაღლი ზეცისა მშვენიერია, რადგან აღანთე ივერიაში ჭეშმარიტების წრფელი ლამპარი, და უსულოთა მათ კერპთა გვერდში შემირე შენი საღმრთო ლახვარი. ასწავე ქართველთა სარწმუნოება საესე მაღლით და ჭეშმარიტებით, რათა განეცდოთ მათ წარმართება და ის მიეღოთ გულის-მოდგინებით. მაზისა ჯვარის მპყრობი ხელშიდა იარებოდი. სოფლითი სოფლად, და გარს გემოსა შენ მაღლი წმიდა ჴესოს სწავლის საქადაგებლად. საუკუნოა შენი სახელი, შენი ვედრება არ დაწყნარდება, სანამ იქნება ერი ქართველი, შენსა ლოცვასა არ განუდგება. მაშ გევედრებით, წმიდაო ნინა, გვიშუამდგომლე ქართველთ იეთის წინა, რათა შთანერგოს ძმობა, ერთობა და სიყვარული მან ჩვენ გულ შინა.

ილ. შერაძე.

გ ა ნ ც ხ ა ღ გ ბ ა ნ ი.

მიიღება ხელის მოწერა ქართულს სასულიერო გაზეთს „მწეგმესზედ“

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და სახორციელო მმართველობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა, რომელთა გამოცხადება შესაძლო იქნება; 2) გაავრცელოს ქართველთა სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა; 3) გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილი ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეკლესიო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი მოვალეობის ასრულებისათვის.

ბაზეთი გამოვა ორ ბეჭდის ქაღალდის ფურცელზე.

ბაზეთის დაბარება შეიძლება მხოლოდ მარტის თვიდან; ფასი მარტილამ გაგზავნით და გაუგზავნელად — ოთხი მანეთი და ათი შაური, ნახევარი წლისა — სამი მანეთი.

ბაზეთის დაბარება, წერილობით და პირის-პირ მოლაპარაკება შეუძლია ყველას რედაქტორთან რედაქციაში, რომელიც იმყოფება დაბა შორაპანში რედაქტორის საკუთარს სახლებში. ბაზეთის დაბარება და წერილების გაგზავნა შეიძლება ამ ადრესით:

მართული სასულიერო გაზეთის „მწეგმესის“ რედაქციაში დაბა შორაპანს (შვირილაში). Въ мѣстечко Шорапанъ (Квирилы) въ редакцію газеты „МЦКЕМСИ“.

საქართველოს ექსარხოსის განცელობაში ისყიდება რუსულს ენაზე დაბეჭდილნი

სიტყვანი და უახსებანი

ზადად ყოვლად უსამდგველოესი არნიეპისკოპოსის გიმინივისა და ხოტინსკისა, დღეს საქართველოს ექსარხოსის ჰავლეისი. სიტყვანი და მოძღვრებანი შესდგებიან სამი ტომისაგან. პირველი ტომი არის 545; მეორე ტომი — 546 და მესამე ტომი — 538 კაბადონი.

ფასი სამივე ტომ. ოთხი მან. და ათი შ. წიგნების დაბარება შეიძლება ზემოხსენებულ განცელობრივად და „მწეგმესი“-ს რედაქციიდანაც.

ს ც ა მ ბ ა

დაარსდა

1881 წ.

ზ. ზელვინიძისა და კ. შერაპიძის
მ. ქუთაისში.
გიმნაზიის ქ. ივ. ნიკოლაძის მეშვე. სახლ.

ჩიღებთ ყოველ-გვარ საქმეებს დასაბეჭდათ, როგორათაც რუსულს, აგრეთვე ქართულს ენებზედ: წიგნებს, ბროშურებს, ბლანკებს, სჩოტებს, იარლიკებს, ეიზიტნი კარტუკებს, აფიშებს, ვეჟილოზის წერილებს, განცხადებებს და სხვ. ამავე სტამბაში ისყიდება დამზადებული ქართულს ენაზედ მმართველობის ბლანკები. იმედია, როგორათაც ღვედის კმაყოფილი დარჩენილა საზოგადოება ჩვენი სტამბისაგან, აგრეთვე შემდეგშიდაც — დარჩება, რომ ამ სტამბაშიდ გამოდის საქმე სუფთათ და უნაკლოლოთ შედარებით მუთათისის სხვა სტამბებთან, რომელზედაც თვით პატივცემული საზოგადოება, რომელსაც კი ესმის სტამბის საქმე — დაგვეთანხმება.